

XXVII. ÉVFOLYAM 5. SZÁM 2017.

ZeneSzó

A MAGYAR KÓRUSOK, ZENEKAROK ÉS NÉPZENEI EGYÜTTESEK
SZÖVETSÉGE - KÓTA LAPJA

XXV. ÉNEKLŐ IFJÚSÁG SZAKMAI NAPOK
ÉS KONCERTEK KODÁLY ZOLTÁN TISZTELETÉRE
BUDAPEST 2017. ÁPRILIS 7-9.

cantemus

XII. CANTEMUS NEMZETKÖZI KÓRUSFESZTIVÁL

Magyarország - Nyíregyháza

KÓRUSFESZTIVÁL

2018. augusztus 16-20.

**KARVEZETŐI MESTERKURZUS
SZABÓ DÉNES VEZETÉSÉVEL**

2018. augusztus 15-21.

**FESZTIVÁLKONCERTEK
FOLKLÓR EST A VÁROS FŐTERÉN
MINŐSÍTŐ VERSENY
TEPLOMI KONCERTEK
GÁLAKONCERT
NAGYSZABÁSÚ ÖSSZKAR
TÁNC HÁZ
JÓ HANGULAT ÉS TARTALMAS
SZABADIDŐS PROGRAMOK**

A Nyíregyházi Cantemus Kórus több évtizedes világjáró tevékenysége során szerzett kórusbarátságai adták az ötletet 22 évvel ezelőtt az első Cantemus Fesztivál megszervezéséhez. Miért ne teremtsünk Nyíregyházán lehetőséget a találkozásra régi és leendő barátaink és a kórusmuzsika barátai számára? A Nyíregyházi Cantemus Kórus és a Kodály Zoltán Általános Iskola ezért nyitja meg kapuit ismét a világ minden tájáról érkező gyermek, ifjúsági és felnőtt kórusok előtt a XII. Cantemus Nemzetközi Kórusfesztivál keretein belül.

Jelentkezési határidő: 2018. január 31.

További információk: www.cantemus.hu

Fesztivál jelentkezési lap: <http://www.cantemus.hu/fesztival/hu/content/fesztival-jelentkezési-lap>

Mesterkurzus jelentkezési lap: <http://www.cantemus.hu/fesztival/hu/content/mesterkurzus-jelenkezési-lap>

Kapcsolat: mail@cantemus.hu, tel: +36 42 508708

A XXV. Éneklő Ifjúság Szakmai Napok (Hraschek Katalin)	3-6. oldal
Kodály Tanár Úr (Márkusné Natter-Nád Klára)	7-9. oldal
Mindennapos éneklés – ELTE TÓK II. Országos Konferenciája (Szesztay Zsuzsa)	9-12. oldal
A dolgok ma másképpen működnek – Riport Mindszenty Zsuzsanna Liszt-díjas karnaggyal, a KÓTA elnökével (Kocsis Klára) . . .	13-14. oldal
Monteverdi 450 – Monteverdi 45 (Köteles György)	15. oldal
A közösség hangja és személyesség Kodály kórusműveiben (Ittész Mihály PhD)	16-17. oldal
“Szálfa dőlt ki közülünk...” – Emlékhangverseny Kodály Zoltán halálának 50. évfordulóján (Márky Gabriella)	17-19. oldal
Egy kis technika... 128. (Dr. Bruckner Adrienne)	19. oldal

FELHÍVÁS

MAGYAR KÓRUSOK NAPJA
DECEMBER 16.

„A MAGYAR KÓRUSOK NAPJA –2017.”

A KÓTA meghirdeti a Magyar Kórusok Napját! Csatlakozz te is kórusoddal!

ÜNNEPELJÜNK EGYÜTT!

Mit kell tenned?

Szervezz 2017. december 16-i hétfőn (15-17), Kodály születésének napja alkalmából kórushangversenyt, akár magad, akár másokkal együtt! A hangversenyen minimálisan egy Kodály-műnek el kell hangzania, ez a kórusműveken kívül lehet hangszeres mű vagy zongorakíséretes népdalfeldolgozás is. Amennyiben lehetőségetek van rá, énekeljete a közönséggel együtt is közösen egy népdalt, vagy akár karácsonyi éneket. *“Legyen a zene mindenkié!”*

Regisztrálj az „mkn20171216@gmail.com” e-mail címen az eseményre, feltüntetve a tervezett programot. A KÓTA visszaigazolása után hirdesd koncertedet úgy, hogy ez a hangverseny a „KÓTA Magyar Kórusok, Napja 2017 rendezvénysorozatának része”. Készíts felvételt a koncerten és küldd el a KÓTA számára.

Mit ajánlunk mi cserébe?

A jelentkező kórusok listáját a KÓTA honlapján és facebookos oldalán közzé teszi.

A sikeresen lebonyolított koncert után a KÓTA oklevelet küld a résztvevő kórusoknak, amellyel igazolja, hogy az eseményen résztvettek.

A koncert utáni hetekben a legjobban sikerült koncertvideókat a KÓTA internetes oldalain közkinccsé teszi, segítve ezáltal az énekkar még szélesebb körű megismertetését.

A programot is tartalmazó regisztráció beérkezésének határideje meghosszabbított határideje:

2017. október 25.

A XXV. ÉNEKLŐ IFJÚSÁG SZAKMAI NAPOK

2017. április 7-9.

Kodály Zoltán tiszteletére, 2017. április 7-9. között, ezúttal Budapesten rendeztük meg fenti szakmai programunkat. Vendéglátónk a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti és Hangszerészképző Gyakorló Szakgimnáziuma, vagyis a Bartók Konzervatórium volt. Dr. Benkő Szabolcs igazgató úr, betegsége miatt sajnos személyesen megjelenni nem tudott, de ragyogóan helyt állt az iskola igazgatóhelyettese, dr. Papp Edit, akinek e helyről is nagy köszönettel tartozunk.

Hagyományainkhoz híven, hangversennyel kezdődött eseménysorozatunk. Az Avilai Nagy Szent Teréz Templomban dr. Papp Edit köszöntője és dr. Mindszenty Zsuzsánna Liszt-díjas karnagy, a KÓTA elnökének ünnepi megnyitója után három kórus lépett fel. Először a **Bartók Konzervatórium Vegyeskarát** hallhattuk, Papp Edit karnagy vezetésével.

Szép műsorukban Liszt Ferenc, Kodály Zoltán és Csemiczky Miklós művei hangzottak el. Jó volt hallani a kórusok műsorán egyébként ritkán szereplő Magyarország címere (Vörösmarty Mihály verse), és a Naphimnusz (Szedő Dénes verse, a művet közreadta Bárdos Lajos) című kórusműveket, amelyekkel egyben fellépésüket keretbe is foglalták.

A **Szent István Király Zeneművészeti Szakgimnázium Nőikara** következett, karnagyuk: *Tőkés Mária Tünde*. Ősbemutatóként Andorka Péter- mű, majd G. Fauré, Bartók Béla, Kodály Zoltán neve fémjelzi a stílusokon átívelő, gazdag műsort. A lányok ragyogó formában, kitűnő hangai állapotban, karnagyuk minden rezdülését követve, nagy élményt nyújtva énekeltek. Orgonán közreműködött *Szabadfi Mónika* tanárnő. A hangverseny harmadik fellépője a **Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola, és AMI Kodály Zoltán Ifjúsági Vegyeskara**, Debrecenből érkezett. A kórus karnagya: *Végh Mónika*. Vytautas Miskinis két művét Kodály Zoltán, Orbán György és Kocsár Miklós alkotásai követték. Zárásként Ligeti György: Kállai kettőse hangzott el. Minden kompozíció magas színvonalon, változatos, árnyalt dinamikával, nagyon szuggesztíven szólalt meg. Kórus és karnagya a kortárs kórusművészet avatott tolmácsolóiként hagytak mély nyomot a hallgatóságban.

A hangversenyt közös éneklés zárta. Kodály Zoltán: Ének Szent István királyhoz című kórusművének egy szólamú, orgonakíséretes változatát *Johann Panna* közreműködésével, *Tőkés Mária Tünde* karnagy vezényletével énekeltek el a kórusok. Az éneklés egyben tiszteletadás volt a Bartók Konzervatórium korábbi ragyogó igazgatója, az intézmény zenekarának karnagya, a közelmúltban elhunyt **Szabó Tibor** munkássága emlékére is.

Nagyon örülök annak, hogy a három szakgimnázium kórusait hallhattuk, és hogy ők is hallhatták egymást. Vegyeskarok nőikart, és viszont. A szép és ihletett környezetben kicsit több hallgatóra számítottunk, de bizonyára a péntek kora délutáni időpont és az aznapi szeles, esős, hideg idő is oka annak, hogy a kollégák még nem jelentek meg sokkal többen. Minden esetre, aki hallotta, nagyon szép élménnyel lett gazdagabb.

Szorgos kezek munkájaként a Bartók Konzervatórium

épületében szendvicsekkel és üdítővel láttuk vendégül a szereplő kórusokat és a Szakmai Napok résztvevőit. Nagyon szépen köszönöm Réger Monika karnagnak is, hogy még a szendvicskészítésben is részt vett. Ezt követően dr. Papp Edit asszony mutatta be a vendéglátó iskolát. Ehhez kapcsolódva élénk eszmecsere alakult ki a zeneművészeti szakgimnáziumok helyzetéről, az új szabályok okozta anomáliákról. Jó volna, ha felső szinten meghallanák a középfokú iskolákban tanító szakemberek véleményét! Nagyon fontos lenne az eszmecsere a szakgimnáziumok között!

Gondolatainkban megállva, fejet hajtottunk az ugyancsak a közelmúltban elhunyt *Legányné Hegyi Erzsébet* tanárnő személye és munkássága előtt. A Zeneakadémián eltöltött évtizedek után a Weiner Leó Zeneművészeti Szakgimnázium tanáraként aktívan működött, szinte az utolsó időkig. Nagy tudása, lefegyverző alaposága és munkabírása nagy szerénységgel és emberszeretettel párosult. Példája örök.

A napot repertoár bővítő **Karnagyi Klubbal** zártuk, dr. Mindszenty Zsuzsánna vezetésével. Az ELTE BTK Zenei Tanszék egyetemi docensének előadására már sok kolléga megérkezett. Mindig nagy élmény ez, ahogyan ő élvezetes, jó műveket hoz, amelyekkel a gyakorlatban is tudunk boldogulni. Röpké elemzés, sok jó tanács a betanítás buktatóinak elkerülésére, éneklés, s máris jöhet a következő mű. Köszönjük nagyon!

A *szombati nap délelőttjén* a Bartók Konzervatórium három kitűnő, fiatal tanárának bemutató óráját láthattuk. Jöttek is sokan, érdeklődők. Bach muzsikájában fűrödtünk a 9. osztályosok szolfézs óráján, dr. Dinyés Soma tanár úr vezetésével. „A Bach példatár, mint zenei élmény” volt az óra tematikája. Tanár úr munkája az elmúlt időben arra terjedt ki, hogy kísérettel látta el Legányné Hegyi Erzsébet híres Bach példatárát. Fontosnak gondolja a harmóniai alátámasztást. A diákok virtuózan szolmizáltak, énekeltek. Azután meg is hallgatták az énekelt részleteket. Nagy súlyt kapott a hallgatót és énekelt részletek szövegének értelmezése.

Annak a ritka csillagállásnak lehettünk tanúi, hogy láthatuk az ideális helyzetet: a szolfézs tanár maga is aktív művész. Dinyés Soma zongorajátéka szenzációs volt, és tapasztalhatuk, milyen fontos, hogy a gyerekek magas szintű muzsikálást halljanak a tanártól.

Darázdsi Zita tanárnő a 13. osztályosokkal tartott szolfézs órát. Az óra kezdetén hallásgyakorlatokkal melegítették be, a hangközhallás erősítése pedig a XX. századi írás- és

hangzásvilág felé vezetett. Tudatos tervezés, majd – dicséretesen! – beéneklés következett. Hadd álljak meg egy percre! Énekórán, szolfézs órán, zeneelmélet órán is az énekhangunkat használjuk. Ekkor ez a hangszerünk, melyet ápolni kell. Egyszerű, de jó légzéstechnikával megalapozva dolgozunk, ahogyan ezt *dr. Bruckner Adrienne* tanárnőtől megtanulhatjuk. Akár továbbképzésein, akár – apránként, a ZeneSzó hasábjairól. Az elmélet tanárok felelőssége is, hogy senkinek a hangját ne tegyék tönkre azzal, hogy bemelegítés nélkül használják! Visszatérve a látott órára, annak központjában Kodály Zoltán 7. Epigrammája állt, amely, Kistétényi Melinda szövegével a „Felhők” címet viseli. Gondos elemzés és a zenei megformálás igénye, dinamikai árnyalások – sokrétű, igényes munka! Figyelt az intonációra is. Az órán kétszólamú diktálás is helyet kapott, amit külön köszönök! A diákok közben, a tanári magyarázatból képet kaptak arról, hogy hogyan dolgozott Kodály, a párizsi tartózkodás hatásaként, az impresszionista zene stílusjegyeivel. Előadták a teljes epigrammát, abszolút hangnevekké énekelve, a tanárnő ragyogó zongorakíséretével, aki közben sűrűn dicsérte is a sikeres megformálást. Végül hangszeres előadásban is végighallgathattuk az Epigrammát.

Rövid szünet után 10. osztályos szolfézs óra következett, barokk témakörben. *Györffy Katalin* tanárnő órája is pergett, gazdagon elhalmozott bennünket és a diákokat feladatokkal. Hallásgyakorlatok, hangzatmenet és annak transzponálása, majd memorizálása következett. Ámulhattunk, amikor, nagyon rövid idő elteltével, két fiú is bemutatta emlékezetből a zongorán, különböző hangnemekben. Itt is láttunk diktandót. Tanárnő, mivel a Nagyteremben nincsen tábla, kivetítette a kétszólamú dallamírás felső szólamát. Miközben ezt énekeltek, kellett az alsót leírniuk. Ketten nagyon gyorsan leírták, így ők diktáltak tovább. Volt ellenőrzés a tábláról, és teljes megszólaltatás. Izgalmas hangközláncok után, a táblán lévő comes duxát kellett megszerkeszteni. Nemes feladat! Ismét teret kaptak a szólisták, két megoldást is meghallgathattunk. Megszólalt az eredeti, bachi megoldás, *Wir haben ein Gesetz* (János passió) -, és végezetül, a közelgő Húsvétra is tekintettel, négy szólamban elénekeltek egy Bach korált.

Mindháromuknak köszönöm, hogy a szokásosnál jóval rövidebb időkeretre transzformálták óráikat, s ezzel a kerettel ilyen ragyogóan bántak, zeneileg is lekerekítették a szolfézs órát. Ott is megtettük, de innen is köszönjük, hogy a diákok szombaton külön bejöttek, s ilyen jól támogatták tanáraik munkáját.

Az elemző beszélgetés során sok dicséret és köszönet hangzott el a kollégáktól.

A szombat délután az előadások és szakmai beszélgetések sávja/ideje volt.

Először *Molnár Szabolcs* zenetörténész, a Bartók konzervatórium tanára tartott nagyon élvezetes és érdekes előadást, „Kodály a fejekben – hitek és tévhitek Kodályról a jövő zenészgenerációja körében” címmel. Tanár úr kérdőíveken mérte fel, hogy a Bartók Zeneművészeti Szakgimnázium valamennyi diákja vajon mit tud Kodályról. E kérdés azért izgatta őt, mert érzése szerint, miközben Kodály nimbusza sokak számára óriási, de, a vele kapcsolatos ismeretek talán nem képezik bőségesen a köztudat részét. Vajon mi a helyzet a diákoknál, ők mennyire találtak Kodály-művekkel akár

előadóként, akár zenehallgatóként? Ragyogóan kidolgozott előadásából megtudhattuk, hogy érzésének volt alapja, de a kép talán nem annyira elszorító. Minden esetre mindenkinek van ezzel tennivalója, a zenei nevelés bármely szintjén dolgozik is! Az első láncszem az általános iskolai tanár! A kodályi életműből pedig bátrabban választhatnának hangszeres és magánénekes kollégák és művészek.

Hraschek Katalin előadásának címe volt: „Kodály néhány gyermekkarának előadói tradíciója és a mai gyakorlat.” Az előadás elején fekete fehér amatőr filmről láthattuk Kodályt és egy pillanatra Emma asszonyt is, az Áldás utcai ház kertjében. A filmet Bárdos Lajos készítette 1940 körül. Mint tudjuk, a Túrót eszik a cigány a Villóval együtt megkomponált első gyermekkar. Televíziós felvételen láthattuk hallgattuk Andor Ilonát és kórusát. A Gergely-járást először Gulyás György, majd Andor Ilona felvételében vethettük össze. Meg tudtam szerezni a legendás felvételt, amelyen Borus Endre kórusa éneklő a Lengyel Lászlót. Ezt azután még Reményi János 1973-ban készült felvételéről is meghallgattuk. A különböző felvételeken csodálhattuk az előadói lendületet, a kórusok életteli és/vagy fényes, karcsú hangzását. Ez ma is a legfontosabb kérdések egyike. Kottahűség – ebben is tanulhatunk a régiektől. Felsoroltam azután sok dolgot, amelyek, tapasztalataim alapján a mai előadói gyakorlat vadhajtsái.

Szót ejtettem gyakran éneklés és mostohább sorsú darabokról. Felhívtam a figyelmet a közelmúltban elhunyt Mohayné Katanics Mária csodálatos könyvére (Válogatás Kodály kórusműveiből), melyből tudást meríthetünk, megtapasztalhatjuk az alaposítást és a filozof-beállítottságot, felkeltheti bennünk a művek átgondolt elemzésének igényét.

Végül egy ragyogó, friss felvételen láttuk-hallottuk a győri Bartók Béla Ének-zenei Általános Iskola Gyermekkarát, Hauri Lóránt vezényletével, akik a Katalinkát és A csikót adták elő.

Barabás Edina és *Szirányi Borbála*, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem szervezésében folyó zenepedagógiai újításról tartottak előadást. Az attraktív táblázatokkal és a gyerekek játékát és éneklését megmutató filmbejátszásokkal közelebb kerülhettünk az újító módszer megismeréséhez. Nagyon fontos, hogy a gyerekek az eddigiekhez képest sokkal többet mozogjanak, megélik a ritmusokat, és játszva hallgassák a zenét. Szinte állandó a megosztott figyelem gyakorlása is, tevékenységbe ágyazva. A kísérlet a kecskeméti Református Iskolában és a budapesti Kós Károly Iskolában folyik. Hozzá kapcsolódik egy vizsgálat is, amely az MTA kutatásfejlesztési programját valósítja meg.

A terem átrendezése után kerekasztal beszélgetés következett, melyet *Réger Monika* Artisjus-díjas karnagy, a KÓTA Életműdíjának birtokosa, a Zeneakadémia volt gyakorlatvezető tanára irányította. Néhány kérdés azok közül, amelyeket beszélgetőtársainak előzetesen feltett:

Mit jelentett Kodály a saját zenei neveltetéseketben? (pl: gyermekként, iskolásként)

Milyen hatást gyakorolt a pályaválasztásotokra? Mit jelentett, hogyan használtátok a módszert a tanításban? Hogyan tudtátok alkalmazni régen? És most? (Alacsony óraszám esetén)

Hogyan dolgoztatok és dolgoztok karnagyként a kodályi

elvek szerint?

Hogyan foglalkoztok a gyengébb hallású, „botfülü” gyerekekkel/felnőttekkel?

Van-e ebben a témában sikerélményetek? Mit lehet tenni, ha nem kezdődik el a zenei nevelés 9 hónappal a gyermek megszületése előtt, sőt még utána sem?

Mennyiben volt hasznos a Kodály módszer saját, professzionális zenészválasztásokban? Általában, mit gondoltok szerepéről a hivatásos zenészek képzésében?

Réger Monikának nem volt könnyű dolga, hiszen a téma: „Mit kaptam Kodálytól?” az emlékek és a nagyszerűbbnél nagyszerűbb gondolatok sorát hozta elő, spontán módon is, a résztvevőkből. Beszélgetőtársak voltak: *dr. Kerekesné Pytel Anna*, a Kaposvári Ének-zene tagozatos Általános Iskola nyugalmazott tanára és karvezetője, aki a mai napig is rendkívül aktív, tanít és kórusokat vezet. *Mocskonyiné Tallér Edit* tanárnő, karnagy, éveken át az FPI vezető szaktanácsadója, a Zeneakadémián egykori Bárdos-növendék. Ő is tanít még szolfézst, és számára talán az a legfontosabb, hogy a zenetanár igényes, nagy tudású muzsikussá fejlessze önmagát. *Soltészné Lédeczi Judit* Liszt-díjas karnagy, a Ceglédi Kossuth Lajos Gimnázium világhírű Leánykarának vezetője. Ő nem csak Kodálytól, de Gulyás Györgytől is rendkívül sokat kapott, tanult. *dr. Döbrössy János*, az ELTE TÓK Zenei tanszékének habilitált tanszékvezető docense kicsit kilóg a sorból, hiszen abszolút aktív; mondanivalója természetesen neki is rengeteg volt. *Nagy Ernő* Artisjus-díjas karnagy, jelenleg a Pécsi Szeráfi Kórus karnagya, évtizedekig a Pécsi Ciszterci Nagy Lajos Gimnázium ének és magyar szakos tanára, szenzációs gimnáziumi vegyeskarának karnagya volt. Ő gondolatait papírra vetve küldte el, melyet Réger Monika a beszélgetés elején felolvasott. Zárásként néhány gondolatot most ebből idéznék.

„Mit kaptam Kodálytól? Kodály Zoltántól elsősorban lelki élményeket és szakmai tudást kaptam. Nemcsak zenei, hanem többek közt irodalmi, nyelvészeti, történelmi, földrajzi, néprajzi, bibliai ismereteket.”

„A gimnáziumi óráimon sokszor adtam olyan feladatokat, amelyek Kodállal voltak kapcsolatosak. Ezeket nagyon élvezték a gyerekek. Például kutass utána, hogy hogyan függ össze Kodállal: 1873, Nagyszombat, 1936, Pécs, Norvég leányok, stb.”

„Kodály Zoltán nemcsak a zenéjével, írásaival hatott rám, hanem emberi tartásával is. Tudjuk, hogy rendszeresen járt kirándulni, úszni, hívő ember volt. Ezek mind fontosak az én életemben is. Azt hallottam, hogy a budai hegyekben gyakran mezítláb járt kocogni, hogy jobban tűrje a törődést. Ha ez igaz, akkor fantasztikus!”

Az iskola előcsarnokában eltöltött rövid szünet után – melynek keretében eszmét cseréltünk, beszélgettünk, és egyszerű, ámde nagyon finom szendvicseket falatozunk – még egy nagyon szép esti hangverseny is várt ránk. A Bartók Béla Zeneművészeti Szakgimnázium tanár-diák hangversenye, Kodály Zoltán tiszteletére, kizárólag az ő műveiből. A koncerten szép egyensúlyban váltották egymást a hangszeres darabok és az énekes számok. A hangversenyt a művészstanárok produkciói keretezték. Kezdetként *Hargitai Imre* tanár úr előadásában három tételt hallottunk a Hét zongoradarab-

ból, míg a hangverseny végén *González Mónika* operaénekes tanárnő adta elő Örzse két dalát a Hány daljátékból. Az énekes növendékek a következők voltak: *Józan Vivien*, *Csölley Martin*, *Tuznik Natália* és *Tóth Tamás*. Hangszeren pedig a következők mutatkoztak be: *Asztalos Dorottya* és *Hartmann Domonkos* gordonka, *Kovács Sára* pedig hegedű játékaival szerzett élményszerű perceket a közönségnek. A hangversenyen, zongorán kísért: *Gáborné Jászberényi Lilian*, *Gyülvézi Gábor* és *Kovács Kálmán* művésztanár. Nagyon jól esett e gazdag és fárasztó nap végén elmerülni a zenében, mindenkit kisimított e ragyogóan szerkesztett zenei csokor meghallgatása!

Vasárnap délelőtt a szombat délutáni kerekasztal beszélgetés ikerpárja következett. „Az úton vagyunk. Kodály szellemében tanítani – ma.” A beszélgetést magam vezettem, az aktív kollégák pedig: *Darázsdi Zita*, *Györffy Katalin*, *Opánszki Dávid* és *Sárközyné Pomázi Ágnes* voltak. Opánszki Dávid Budapesti tanít ének-zenei alsó tagozaton, Sárközyné Pomázi Ágnes pedig ugyanebben az iskolatípusban, de Tatabányán. A bemutatkozó kör után a népzeneről beszélgettünk: Vajon a mai gyerekek milyen közelségbe jutnak a népdalok szeretetéhez? Természetesen ez iskolatípustól nagyon függő dolog, a kicsiknél könnyebb az utat megtalálni – mondtak is rá számos lelkesítő példát a kollégák. De a KULCS mindig a tanár! Ha ő szereti, a diákjai is meg fogják szeretni a népzeneét. A következő téma a relatív szolmizáció alkalmazása volt. Teljesen egyértelműen mindenki használja, és ragyogó eszköznek tartja. Használjuk-e az olvasógyakorlatokat? A válasz itt is igen volt. Beszélgettünk még a játékoságról énekórákon – különösen a szombati előadás fényében; az igényes zenék szerepéről; arról, hogy a tanítási praxis megváltoztatott-e valamit abból, ahogyan a klasszikus metodikában tanulták, s mindenki elmondhatta, mi a legnagyobb problémája, és mi a legnagyobb öröme. Igazi, őszinte, komoly, gondolatokban gazdag és pozitív beszélgetés volt.

Várt még bennünket egy Ifjúsági Kórusangverseny, a Zeneakadémia Solti György termében! Ezen a ponton köszönöm meg támogatóink hozzájárulását a Szakmai Napok lebonyolításához. Nem tudunk volna például ilyen rangos helyszínt biztosítani a záróhangversenyre, ha nem támogatja az egész rendezvényt: a Nemzeti Kulturális Alap, az EMMI, a Magyar Művészeti Akadémia és az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő.

Köszönjük szépen!

A záróhangverseny koncepciója szerint szerettem volna fellépési lehetőséget biztosítani olyan, magas színvonalat képviselő gyermekkórusok számára, amelyek ritkán szerepelnek országos szintű rendezvényen. Gyerekek, akik szépen énekelnek, de lehet, hogy nehéz környezetből jöttek, s bár zenei tagozatosok, de karnagyaiknak sokszor nagyon meg kell küzdeniük az eredményekért. Egyszerűen tulajdonképpen nem speciális, hanem a mindennapokhoz közel álló kórusok. A koncertre a belépő az volt, hogy mindenkinek a műsorán szerepeljen Kodály mű. Elsőként a **Kőbányai Szent László Általános Iskola Harmónia Gyermekkara** lépett fel, *Hajszekker Krisztina* vezényletével. Ünnepipé tette műsorukat és az egész koncertet az első műsorszámuk. Charpentier:

Kőbányai Sz. László Általános Iskola Harmónia Gyermekkara,
vezényel: Hajsrekker Krisztina

Te Deumának híres Prelude tételét csengettyűkkel szólaltatták meg. Nagyon virtuóz volt! E kórus hangzását bársonyossá tette a hangváltás fázisába érő sok fiú éneke. Szépen előadott műsoruk Kodály-darabja A 150. genfi zsoltár volt.

A X. kerület után Csepel következett, az **Eötvös József Általános Iskola Felső tagozatos Kórusa**. Karnagyuk *Ormosi*

Eötvös József Általános Iskola Felső tagozatos Kórusa,
vezényel: Ormosi Katalin

Katalin. Kodály tiszteletére a Nagyszalontai köszöntő hangzott el, s az ő műsorukból kiemelkedett Maros Rudolf: „Háros felől” című kórusművének előadása. Zongorán kísért: *Sas Gabriella*.

A **Kispesti Erkel Ferenc Általános**

Kispesti Erkel Ferenc Általános Iskola Kicsinyek Kórusa,
vezényel: Sebőkné Kós Szilvia

Iskola Kicsinyek Kórusának fellépése a hangverseny egyik csúcspontja volt. Kodály Zoltán olyan biciniumaiból állított össze csokrot karnagyuk, amelyeket a szerző Weöres Sándor verseire komponált. Gyönyörű szövegmondással,

átéléssel, boldog gyermekiséggel hangzottak el a művek. Pertis Jenő: Népdalcsokor elnevezésű népdalszvitjének megszólaltatása pedig egy felső tagozatos kórusnak is dicséretére válnék. A kórus hangzása dús, és ugyanakkor hajlékonyan is ragyogóan énekelnek. Kicsinyeknél ritka, hogy ennyire széles a dinamikai paletta, s ismét csak csodálhattuk, milyen őszintén beleélik magukat az éppen felhangzó tételek hangulatába. S egyszercsak szerepet kapott az addig a mindenki nyakában lógó furulya. Ahogyan azt a kezükbe vették, mintha varázsütésre tették volna! De hiszen varázslás a javából, amit karnagyuktól, *Sebőkné Kós Szilviától* kapnak. A Pertis művet a zeneszerző halálának immár 10. évfordulója tiszteletére tűzték műsorukra. A hangversenyen jelen volt *Zakariás Anikó* karnagy, a Pertis Jenő zenei örökségét példaadóan és lenyűgözően ápoló özvegy is. A kórusművet *Juhász Ágnes* kísért zongorán.

A kicsinyek után a **Pesterzsébeti József Attila Nyelvoktató Nemzetiségi Általános Iskola Tavasz Hangok Kórusa** lépett fel. Komoly hangvételű művekkel adóztak Kodály emlékének. *Gupcsó Gyöngyvér* zongorakíséretével elhangzott: Öt tantum ergo I. és Csillagoknak teremtője. Műsoruk zárószáma Karai József: Ugrótánc volt. Ennek zongorakísérőjeként vastapsot kapott *Kmeczó András* 6. b osztályos tanuló. András zongorakíséretével, ami beugrás volt (!), *Rózsavölgyi Ildikó* karnagy is

Pesterzsébeti József Attila Nyelvoktató Nemzetiségi Általános Iskola Tavasz Hangok Kórusa, vezényel: Rózsavölgyi Ildikó zongorán kísérték: *Gupcsó Gyöngyvér*, *Kmeczó András* 6.b

volt (!), *Rózsavölgyi Ildikó* karnagy is

A **Vörösmarty Mihály Ének-zenei és Nyelvi Általános Iskola és Gimnázium egyik kórusa**, a **Pestszentlőrinci Vörösmarty Gyermekkar** zárta a fellépők sorát. Kodály Zoltán: „A szép énekszó műzsájához” című alkotását a 8. z osztály kórusa adta elő, majd az Egyetem, begytem következett. Tóth Péter két kórusműve után, a versenyre készülő kórus Bárdos Lajos: Menyecske című kompozícióját adta elő, melyben zongorán kísért *Reichmann Erika*. A kórus karnagyja, *Zsákainé Papp Anita* kezei alatt nagyon szépen szólt.

Vörösmarty Mihály Ének-zenei és Nyelvi Általános Iskola és Gimnázium egyik kórusa, a Pestszentlőrinci Vörösmarty Gyermekkar, vezényel: *Zsákainé Papp Anita*

Hangversenyünket, és ezzel egyben a XXV. Éneklő Ifjúság Szakmai Napokat közös énekléssel zártuk. Kodály - Kistétényi Melinda: Tavasz című epigrammáját énekeltek el a kórusok. Vezényelt: *Hajsrekker Krisztina*. Zongorán kísért: *Hraschek Katalin*.

Közös munka. Ötletelés, mérlegelés az Ifjúsági Énekkari és Zenepedagógiai Szakbizottságban. Felkérések, szóban, majd írásban. Egyeztetések a befogadó iskolával, a helyszínek lekötése – nem is folytatom. Rengeteg adminisztrációs munka, melyért köszönet illeti nagy segítőmet: *Farkas Tündét*, a KÓTA Titkárság munkatársát. Az ő vállán nyugodott még a helyszíni étkezés megszervezése, a hozzávalók beszerzése is. Közös munka. Kiemelten köszönetet mondok még *Vadász Ágnesnek*, a KÓTA főtktár asszonyának.

Nagyon örülök annak, hogy sokszíniően tudtunk megemlékezni Kodályról.

Nagyon örülök annak, hogy sok fiatal tanárkolléga mutatkozott be, s ily módon bekapcsolódott a szélesebb körű zenepedagógiai- és kóruséletbe.

Köszönöm a sok szép zenét!

Viszontlátásra Gyulán, a XXVI. Éneklő Ifjúság Szakmai Napokon, amelyet Erkel Ferenc tiszteletére rendezünk szülővárosában, 2018. április 13-15 között!

Hraschek Katalin

KODÁLY TANÁR ÚR

A Kodály év nyitányaként – születésének 135. és halálának 50. évfordulójára emlékezve – 2017. január 26. Konferenciát tartottak **Kodály és a XXI. század** címmel az ELTE Tanító- és Óvóképző Karán. Felkérést kaptam, hogy előadást tartsak Kodály Zoltánról szóló személyes emlékeimről. Jelen írást az akkori előadás alapján állítottam össze. Mottóként választottam: **Aki nem ismeri a múltat, nem tudja a jövőt építeni.**

A Zeneakadémián abba az évfolyamba jártam a Középkolai Ének-zene tanárképző Tanszakon, amikor ott utolsó évben tanította **Kodály Zoltán** a Népzénetét. Ezt a következő esztendőben már egyik neves tanítványa **Járdányi Pál** folytatta. **Bárdos Lajos** ennek az évfolyamnak tanította utoljára az Összhangzattant, **Szőnyi Erzsébet** ezzel az évfolyammal indította Zeneakadémiai tanárságát. Azért említem éppen e kiváló tanárokat, mert tanulmányaink során, folyamatosan tovább vezettek minket Kodály tanításai és elvei alapján.

Sokunknak akik akkor kezdtük felső fokú tanulmányainkat még ismeretlen volt a népdal világa. Kevés olyan középiskola volt mint a Szilágyi Erzsébet Gimnázium, vagy a Ranolder Intézet amelyeknek a növendékei már a 30-as években énekelték Kodály Kórusműveit, és részesei lehettek az első „**Éneklő Ifjúság**” hangverseny élményének, amit Budapest után az ország sok más városában is megrendeztek és valódi hagyománnyá vált.

Az én első rácsodálkozásom a magyar népdalra és Kodály Zoltán művészetére a **Háry János** előadásán volt, az Operaházban. Ott ismertem meg Kodály Zoltán nevét és csodáltam a színpadon megszólaló gyönyörű magyar népdalokat. Aztán zongoráztam könnyű letétben – vég nélkül – az *Intermezzo* bevezető részét, úgy éreztem szinte vérremmé vált.

Mint első éves zeneakadémisták nagy tisztelettel és ámulva figyeltük Kodály Zoltánt népzenei tanulmányunk során. Akkor a népzene óra a Kisteremben (ma Solti Terem) volt. Minden tanszokról ott gyűltek össze az első éves hallgatók. A bátrabbak ültek előre, mert voltak akik már ismerték Kodályt a zeneszerzős, karnagyképzős hallgatók közül, sőt akadtak néhányan akik már akkor népdalgyűjtésben is részt vettek. A Tanár Úr középen állt a két padosor között, előtte kis asztal, tábla nem volt, nagyon kellett figyelniük, mert halkán beszélt, a kiemelt, tárgyalt népdal részeket pedig nagyon szépen füttyülte.

Az első alkalommal azt a feladatot kaptuk, hogy a következő órára egy füzetlapra írja fel mindenki a nevét és azokat a népdalokat melyeket legjobban ismer. A következő órán e lapokat begyűjtötték, és a Tanár Úr ettől kezdve minden órán elővette – megvolt a pontos terve, a népdalok alapján választott – és

hívott fel felelőt, aszerint melyik, milyen jellegű népdal elemzésével kívánt aznap foglalkozni.

Az emlékezők gyakran említik, hogy Kodály nem sokat beszélt az óráin – nálunk is így volt. Név szerint hívott fel egy-egy hallgatót, elénekeltette az általa választott dalt, majd kérdésekkel rávezette az elemzés módjára, mindarra, amit feltárni, megismertetni akart, kiemelve a jellegzetes vonásokat, végül – összefoglalta a tudnivalókat. Ha nehezen ment, mindig voltak vállalkozó szelleműek, akik jelentkeztek és tovább folytatták a megismerés útját. Mi többiek meg izgulunk, hogy kinek a nevét választja a következő alkalommal, és meg tudunk-e felelni majd elvárásainak?

Kodály Zoltán a beszéd stílusunkra is nagyon igényes volt, azt a szót, hogy „izé, vagy szóval” nem volt szabad kiejtenünk. De azt is megrótta aki éneklő hanglejtéssel mondott prózai szöveget.

Tankönyvünk az „Iskolai Énekgyűjtemény” két köteté volt. Az év során szinte végig énekeltük és elemeztük az egészet. Kiegészítésként „A Magyarság néprajza” IV. kötetével kellett megismerkednünk. A félévi kollokviumra erről kellett kivonatot készíteni, és 100 népdallal felkészülni. El is kezdődött nyilvánosan a beszámoló a jól felkészültek jelentkeztek elsőként, és beszélgetés formájában zajlott a vizsga Kodály és a hallgató között. Ez nagyon élvezetes és tanulságos volt mindnyájunk számára, de így csak néhány emberrel végzett az óra folyamán, úgyhogy a vizsgáztatásnak ez a formája abba maradt és végül csak az év végén kellett egyéneként kollokválnunk. A feladat 200 népdal szöveges, szolmizációs ismerete és elemzése volt.

A Kollokvium a Zeneakadémia könyvtárában volt, és ekkor alakulhatott ki közvetlen, személyes kapcsolat Kodály Tanár úrral. – Közvetlenül szembe ülve egymással – kérdéseire válaszolva – beszámolhattunk tanulmányainkról. A tudásban nem ismert megalkuvást, a jeles osztályzatért hibátlan feleletet várt – de különleges elismerő mosollyal tudta tetszését kinyilvánítani, egy-egy népdal átélt, szép előadása után. – Ebben a mosolyban részesültem és ez felejthetetlen, életre szóló élmény maradt számomra.

Az Iskolai Énekgyűjtemény volt – az első korszakalkotó – módszeres felépítésű népdal-gyűjtemény. A cím jelzi, hogy: az első kötet: 6–10 éves tanulóknak, a második kötet: 11–14 éves tanulóknak szól.

Szerkesztette Kodály Zoltán – Kerényi György közreműködésével. – Idézek az Előszóból: „A népiskolai énektanítás gerince a népdal” ...A tanuló a dalkinccsel elsajátítja zenei anyanyelvét...és, hogy milyen dalokban él ez leginkább? – Erre a kérdésre igyekszik felelni jelen gyűjtemény.”

Az **Iskolai Énekgyűjtemény** megjelenési éve 1943 és 1944. Hosszú évek előkészítő munkája volt mögötte, de rossz korban jelent meg. (Főként az egyházi-vallásos énekek közlése miatt), néhány év múlva zúzdába került. De ezt megelőzően, erre a gyűjteményre alapozva biztatta és bírta meg Kodály Zoltán *Ádám Jenőt* tankönyv írásra.

Itt említem meg, hogy *Ádám Jenő* első évben tanszékvezetőnk volt, Kodály tanítványa – abban a híres 13 fős zeneszerző osztályban – *Bárdos Lajos, Kerényi György, Kertész Lajos* társaságában. Tisztelet illeti nevük említését; ők az **első generáció** amelyik Kodály tanításai és elvei alapján állt a magyar zenei nevelés szolgálatába.

1948-ban megjelent a: *Kodály Zoltán – Ádám Jenő ÉNEKES KÖNYV* teljes sorozata, az Általános Iskola, 8 osztálya számára. Ám az 1950-es évek eleje a tankönyv sorozatnak sem kedvezett meg: ez is zúzdába került. – A következő évtizedekben aztán különböző átdolgozások, láttak napvilágot, – de ez egy másik tanulmány témája lehetne. Mindenesetre az 1990-es évek elején annak a *Kodály – Ádám tankönyv sorozatnak* megjelent a reprint kiadása a Nemzeti Tankönyvkiadóban. Ehhez készült: *Szabó Helga TANÁRI KÉZIKÖNYV* kötete, a Kodály – Ádám Énekes könyvek tanításához az 1-4. osztály számára. (1996)

De az első és a reprint kiadás között eltelt 40 év, és a világ sokat változott. Főleg a technika igen gyors előrehaladása természetszerűen befolyásolta az oktatást, új igények és lehetőségek merültek föl, amit több-kevesebb sikerrel idéztek a közben megjelent tankönyvek.

Most visszatérek a múltba, az én korosztályom, a **második generáció** élményeire.

A Zeneakadémián, *Bárdos Lajos* óráin, majd az ő későbbi előadásai során mindig életre kelt a népdal világa. Ő aki Kodály zeneszerzés osztályába járt, maga nyilatkozta: „életének legszebb négy éve volt”, és ezt nem csak mondta, de tovább is adta, szinte sugározta minden megnyilvánulása minden előadása során.

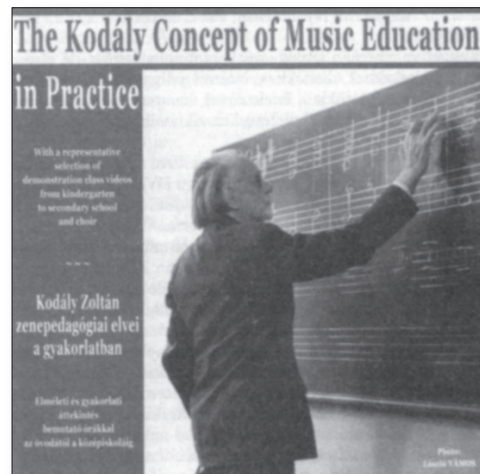
Karvezetést *Vásárhelyi Zoltán* tanított. Előzőleg Kecskeméten volt a Zeneiskola hegedűtanára, és Kórusvezető. Nevéhez fűződik Bartók és Kodály sok kórusművének nagyszerű *kecskeméti ősbemutatója*. – Élmény volt általa megismerni e két zeneszerző kórusműveit, mert különös átéltséggel ismertette ezeket a kompozíciókat, mely szintén felejthetetlen élmény marad számomra, és tudom, hogy mindazoknak akik ebben az időszakban tanultak. Egyébként a karvezetés óráin együtt volt minden évfolyam és nagyon családi hangulat volt. Az első évesek általában mindig csodálattal nézik és hallgatják a felsőbb éveseket. Én is ott ismertem meg *Kokas Klárát* és *Forrai Katalint*. Élő tanúja vagyok, hogy utóbbi egy vezénylési gyakorlat alkalmával ott nyilvánította ki mindnyájunk előtt: hogyha végez, – az óvadás korosztállyal kíván foglalkozni.

Mikor befejeztük tanulmányainkat a Liszt Ferenc Zeneművészeti (Főiskolán) Egyetem, folytatódott az élethossziglan tartó tanulás, mindazt hallani, látni, a gyakorlatban is megismerni amiről a kiváló professzoroktól tanultunk. – Főfeladatunkká vált, nekünk a **második generációnak** mindezt életre kelteni, tovább adni és tudásunkat tovább fejleszteni – Sokfelé ágaztunk szerte széjjel és szolgálatba álltunk a zene területén.

Az ötvenes évek nagy vívmánya volt az Ének-zene tagozatú iskolák alapítása. 1952-ben elsőként Kecskeméten, Nemesszeghy Lajosné Szentkirályi Márta meggyőző akaratainak közreműködésével valósult meg, és kezdte működését – nagyon szerény körülmények között, de nagyon eredményesen – az Ének-zene tagozatos Általános Iskola. A következő évben Veszprémben, majd 1954-ben Budapesten a II. kerületben, a Lorántffy Zsuzsanna utcai Baár Madas Gimnázium

épületében. A Lorántffynak becézett iskola egyre ismertebb lett a mindennapos énekóra hatására elért eredményeivel. Kodály Zoltán személyesen is több ízben látogatta az iskolát, minden esetben feladatokat is adott, hogy felmérje és inspirálja a tanulók valódi tudását.

Az ország tanárai, mind többen látogatták az iskolát, majd külföldön is híre járt,

csodájára jártak! Igyekeztek átvenni – az általuk Kodály módszernek nevezett – tanítási metódust. A „Lorántffy” iskola 1968-ban a Marczibányi térre költözött, már ott vette fel 1975-ben Kodály Zoltán nevét.

A mellékelt fénykép az iskola 40 éves évfordulóján készült a Zeneakadémián az Öregdiákok kórusával a sokak előtt még jól ismert két neves tanár-karnagy vezetésével: *Katanics Mária* (az egykori évfolyamtárs) és *Csík Miklós*.

Az ELTE Konferencia előtt néhány nappal értesültünk, hogy január 23-án el-

hunyt *Mohayné Katanics Mária*, a legendás „*Maresz*”. Egykori kortársunk, a neves zenekritikus *Breuer János* így írt róla: „Legnagyobb énekkari művészünk ő; ha mérhető bárkihez egyáltalán, olyan óriásokhoz, amilyen a hagyományteremtő *Bárdos – Vásárhelyi nemzedék* volt.”

A következő fotón, Kodály Zoltán de-
dikál, a Budapesti Madrigál-kórus körében,
Kurucz László tartja a kötetet. Ő évtizede-
ken át az Apáczai Csere János Gimnázium
énektanára, ugyancsak évfolyamtársunk

volt. A fotót emlékként őrizték egy csa-
ládi albumban, ami éppen Kodály születés-
napján (2016) december 16-án, érkezett
hozzám e-mailen, a tanár úr lánya *Kurucz
Andrea* küldte a fotót aki édesapját követve
szintén zenei pályát választott. Andrea az
iskoláit a Lorántffyban kezdte, ahol tanítottam
őt, és örömmel köszönhetem itt másik
„kis tanítványomat” *dr. Kismartony Katalint*
is, aki az évtizedek során már jeles eredmé-
nyeket ért el a zenei nevelés területén. És így
elérkeztünk a **harmadik generációhoz**, akik
megörökölték és folytatják a zenei nevelés
kodályi útját a XXI. században.

Jómagam, ott alsó tagozatban kezdtem a
tanítást, megfogadva Andor Ilona tanácsát
– akihez tanulmányaink során hospitálni
jártunk az egykori Ranolder – Vendel utcai

Képzőbe. Andor Ilona kiváló tanárnő, Kodály kórusműveinek leghívebb tol-
mácsolója volt, több művét neki ajánlotta a Szerző. – Az óra látogatások során
felhívta a figyelmünket, hogy alapjainál kell kezdeni a tanítást, végig haladni
a kezdetektől, hogy valóban megismerjük a zene egymásra épültségét. – Min-
denkor hálával gondoltam erre a hasznos tanácsra, amit további munkám
során valóban érvényesíthettem.

Éppen 20 évi tanítás után meghívtak a Tankönyvkiadóba a zenei könyvek
szerkesztőjének. Itt munkálkodhattam, tervezhettem sorozatokat, egyedi
könyveket és tankönyveket a Kisemberek dalaitól a Főiskolai Tankönyvekig.
Így vált életfeladatomma az utóbbi több mint négy évtized során az írás és
szerkesztés. Ma pedig immár „krónikása” lehetek szakmai életünknek, be-
mutatni azt a kodályi utat, amivel a magyar zenei nevelés területén oktatók,
tanáraink, karvezetőink eredményesen foglalkozhatnak a legkisebektől az
érett felnőtt korosztályig.

Ennek érdekében nagyon fontos, hogy az értékeknek, az elért eredmé-
nyeknek elsőbbséget tulajdonítsunk. Hogy be tudjuk mutatni azt az erőfeszítést
és azt a sok szép eredményt amit kiváló kórusaink itthon és külföldön elérnek,
és azokat az iskolákat ahol példát mutatnak a jóra és értékesre. Megkülön-
bözöttet elismeréssel szólhatunk az óvodai nevelés eredményes összefogott-
ságáról, ahol a hagyományos értékek tovább éltetését kreatív megoldásokkal
fejlesztik tovább.

Tudjuk és tapasztaljuk, hogy vannak nehézségeink, a zene tanítása során.
Újra meg újra szembe találkozunk azokkal, – de mindenkor igyekszünk küzde-
ni ellene. Kívánom, hogy a harmadik és az azt követő generációk is haladjanak
továbbra a jó úton, a *kodályi elvek alapján*, értékelve és tovább fejlesztve az
elődök eredményeit. Hiszen abból az egykori nagylétszámú évfolyamból akik
áhítattal hallgatták Kodály tanításait, és tisztelettel őrzik személyes emlékeiket,
most 2017. szeptember 3-án négyen vehettük át a megtisztelő *Vasdiplomát* az
Alma Materben.

Befejezésül Kodály Zoltán – 1936-ban elhangzott, mindig aktuális szavait
szeretném idézni:

„Mi lesz a jövő? Tündérbert vagy pusztaság? Rajtunk áll. Azon múlik: lesz-e
elég munkás kéz. Elég kiművelt fejű és lelkű karvezető, aki meglátja mi a teendő,
s azt véghez is tudja vinni. – Mert két kézzel kell harcolni. Mint az egész ország
léte: a dalosság is attól függ, tudunk-e magyarabbá s egyszersmind európaiabbá
válni.” (Visszatekintés I. 56. oldal)

Márkusné Natter-Nád Klára

MF „MINDENNAPOS ÉNEKLÉS”

Első lépések a művészetek felé

bölcsőde-óvoda-iskola

Az ELTE Tanító- és Óvóképző Karának Ének-zenei Tanszékén, II. Országos konferenciát rendeztek 2017. május 12-én.

Az országos rendezvény megálmodói és fő szervezői *dr. habil
Döbrössy János* karnagy, tanszékvezető egyetemi docens és *dr. habil
Kismartony Katalin* karnagy, egyetemi docens a tavaly első alkalom-
mal megrendezett sikeres konferencia folytatásaként hirdették meg az
eseményt. A „Mindennapos éneklés” cím választásával a szervezők
azt a célt kívánták kifejezni, hogy az éneklés, zenélés és mozgás legyen
mindennapi életünk természetes része. Az „első lépések a művészetek
felé” alcím pedig a bölcsőde-óvoda-iskola közötti átmenet és össze-
hangolás fontosságára kívánta felhívni a figyelmet.

A program változatos összeállítása sajátos hangulatot teremtett: a
rangos előadások közötti blokkokban előre felkért hozzászólók ismer-
tették az előző évben vállalt, a „Mindennapos éneklés” kipróbálásában

szerzett tapasztalataikat, valamint közös éneklésekre
került sor az idén Oscar díjat nyert Mindenki c. film
dalanyagának válogatásából. A programot kerekasz-
tal beszélgetés zárta, ahol a különböző nézőpontok
megfogalmazására, egyeztetésére és az addig elért
eredmények ismertetésére adódott lehetőség.

A konferencia fővédnöke idén is **Szőnyi Erzsé-
bet**, a Nemzet Művésze címmel kitüntetett Kos-
suth-, Liszt Ferenc- és Erkel Ferenc díjas zeneszerző,
Kodály-tanítvány volt. Réthelyi Miklós, az UNESCO
Nemzeti Bizottságának elnöke, továbbá a Minden-
napos Éneklés Bizottsága nevében **Ittész Mihály**, a
Magyar Kodály Társaság elnöke is követték a kon-
ferencia eseményeit.

A meghívott előadók és művészek különböző
szempontok alapján vagy éppen tudományos érvek
ismertetésével segítettek a problémák helyes értel-

mezésében, megoldásában, az ötletek átadásában:

- *Petrás Mária*, kerámiaművész, csángó népdalénekes, a Magyar Művészeti Akadémia tagja
- *Nevigyánszky Éva*, az ELTE TÓK Gyakorló Óvodájának óvodavezetője
- *Vásáry Tamás* a Nemzet Művésze, Kossuth-díjas zongoraművész, karmester, a Mindennapos Éneklés Bizottságának tagja
- *Prof. Falus András*, Széchenyi-díjas immunológus, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
- *Konrád Ágnes* tanító, az ELTE Gyertyánffy István Gyakorlóiskola szakvezetője
- *Deákné Kecskés Mónika* egyetemi docens, ELTE TÓK Ének-zenei Tanszék
- *Hajós András* ének-zene és informatika tanár, Osztrák-Magyar Európaiskola
- *Winkler Márta* az első magyar alternatív iskola – a Kincskereső – megalapítója

Az országos rendezvényt *dr. Csíkos Csaba* egyetemi docens, oktatási dékánhelyettes nyitotta meg. Köszöntő beszédében méltatta a TÓK – ELTE Tanító- és Óvóképző Kar – elkötelezett oktatói gárdáját, hivatástudattal érkező hallgatóit és az épület „abigéles”, leányhangokat visszhangzó folyosóinak hangulatát, melyek mind hozzájárulnak az itt megrendezett konferenciák sajátos atmoszférájához. Kiemelte továbbá, hogy **2017-et az UNESCO Kodály emlékévének nyilvánította**. Így idén különösképpen igaz, hogy a „Mindennapos éneklés” elméleti és gyakorlati lehetőségeit úgy kell körbejárni, hogy a „mindennapos” ne elcsépel, más tantárgyak mintájára felvett jelző legyen, hanem a hétköznapokban, az énekórákon és azon kívül is megvalósítható örömteli esemény.

Döbrössy János, az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Ének-zenei Tanszék vezetője beköszöntő beszédében üdvözölte a megjelenteket, a csecsemő- és kisgyermeknevelőket, óvodapedagógusokat, tanítókat és ének-zene tanárokat. Tanszékvezető Úr röviden ismertette az előző évi, elsőként megrendezett „Mindennapos éneklés” konferencia céljait, eredményeit, valamint azokat a problémákat, melyekre közösségünk folyamatosan keresi a megoldásokat. Hangsúlyozta, hogy a mindennapos éneklés megvalósítása elsősorban a bölcsődei-óvodaiskolai pedagógusok – és közvetve a pályára felkészítő intézmények – feladata, hiszen ők a hétköznapok folyamatosságában találkoznak a gyermekekkel. Nekik kell megtalálniuk a lehetőségeket arra, hogy a mindennapos éneklés megfelelően, nem erőltetetten, hanem hatékonyan működőképes legyen. Sikerül-e, hogy a zene mindenkié lehessen? Nem az a cél, hogy éneklés kizárólag csak énekórán legyen: számos kutatási eredmény támasztja alá, hogy a személyiségfejlődésre, az agyműködésre hogyan fejti ki jótékony hatásait a zene. Megtaláljuk-e az éneklés adta lehetőségeket más tantárgyaknál? Nevelni és értéket közvetíteni, jóízű közös énekléseket teremteni, megfelelő értékű és ízlésű zenehallgatási anyagot kínálni a gyermekeknek a pedagógus feladata és felelőssége. A konferencia ennek körbejárására vállalkozott, abban bízva, hogy a sokszor szelmalomharcot vívó szakemberek megtalálják a mindennapos éneklés lehetőségeit.

Az első előadást – „**Reggel felkeltibe’ este lefektibe...**” (népi imádság) – *Petrás Mária* kerámiaművész, csángó népdalénekes, a Magyar Művészeti Akadémia tagja tartotta. A művésznő Csángóföldön töltött gyermekkorának énekes élményeiről mesélt a közönségnek. Az éneklés család- és közösségerősítő szerepe a falusi munkákban éppúgy szerepet játszott, mint az esti vecsernyéken, ahol több százan énekeltek együtt gregorián énekeket. *Petrás Mária* előadását gyönyörű népviseletben, egy reggeli ima éneklésével kezdte, majd a végén a résztvevőket is

bevonta a Tavaszi szél kevésbé ismert, fríg zárlatos változatának közös megszólaltatásába.

A konferencia második előadója, *Nevigyánszky Éva*, az ELTE TÓK Gyakorló Óvodájának óvodavezetője „**Hangulatok, pillanatok**” címmel személyes, a zene szeretetéből fakadó mindennapi élményeit osztotta meg a jelenlevőkkel. Számára a zene nem „tudatosított” létezés, csupán „csak úgy” jelen van az életében és a hétköznapjaiban, amit a gyerekek is érzékelnek. Az óvodások számára a zene játékot jelent, természetes kapcsolatteremtő erőt, melyet minden pillanatban kezdeményezni lehet. A zene mindig képes varázsos pillanatokot teremteni, hiszen az óvodáskorú gyermekeknek az éneklés és a hangszerek hangja a konfliktuskezelés, a szorongásoldás, a vizsgáztatás és természetesen az öröm kifejezőeszközei. A zenei élmények a mindennapok hangulataihoz és pillanataihoz köthetőek.

A konferencia páratlan művészi- és koncertélményét *Vásáry Tamás*, a Nemzet Művésze, Kossuth-díjas zongoraművész, karmester, egykori Kodály tanítvány tolmácsolta a közönségnek. Kodály Zoltán: Marosszéki táncok című zongoraműve kétszer is felcsendült *Vásáry* oldott, karakteres előadásában, majd a rá jellemző humorral mesélt Kodályhoz fűződő élményeiről. A szigorú, önmagával és másokkal szemben is végtelenül igényes Tanár Úr képe egy segítő, a nehéz helyzetekben önzetlenül támogató ember portréjává árnyalódott.

A művészi élményt *prof. Falus András* Széchenyi-díjas immunológus, egyetemi tanár, az MTA rendes tagja „Zene és epigenetika” című előadása követte. Professzor Úr ismertette a néhai *dr. Kopp Mária*val (1942-2012) közösen alapított EDUVital Nonprofit Egészségnevelési Társaság célkitűzéseit, melynek multidiszciplináris egészségnevelő tevékenységét a társadalom széles rétegeinek kívánták felajánlani. Egészségünk megőrzéséhez – mely több, mint a betegségek elkerülése – az olyan általános feltételeken túl, mint a megfelelő mozgás, táplálkozás, higiénia, szükségesek a művészetek is. Ezt alátámasztandó *Kodály Zoltán* és *Kokas Klára* munkássága is megjelent az egészségmegőrző mozaikon. A címben szereplő epigenetika fogalom ehhez a gondolati háttérhez kapcsolódik: azok az öröklött tulajdonságok, amit a fogantatásunk pillanatától a szüleinktől örököltünk nemcsak önmagukban vannak, hanem a környezeti hatások ennek az örökölt „hardvernek” a „softverét” képezik. A mentális epigenetika *Kopp Mária*tól származó fogalom: a mentális folyamatoknak óriási jelentőségük van a hangulatunk, a környezetünk, a szociológiai státuszunk érvényesítésében, és ebben a művészet is meghatározó szerepet kap. *Falus András* a szerkesztője a nemrég megjelent *Zene és egészség* című könyvnek (Kossuth Kiadó), mely különböző szempontok szerint – zene, egészség, nevelés, test, lélek – járja körül ezt az innovatív témakört. A kötet összeállításában és a témák kiválasztásában *Kodály Zoltán* és *Vígh Andrea* segítették a szerkesztőt.

A konferencia ötödik előadását *Konrád Ágnes* „Zene a matematikaórára” címmel prezentálta.

Az ELTE Gyertyánffy István Gyakorlóiskolájának tanítónője és Mihalic Csilla énektanár hét évvel ezelőtt egy izgalmas kísérletbe kezdtek. Szerették volna bebizonyítani, hogy az ének és a matematika tantárgyak egymáson keresztül is megközelíthetőek oly módon, hogy az óvodából az iskolába érkező gyerekek könnyedén, játékos formában elsajátíthatják. Programjukban célul tűzték ki, hogy túllepjék a tantárgyi kereteket, és egyfajta képesség- és készségfejlesztő módszert alkalmazzanak a kisiskolások körében. A gyakorlati megvalósításban a megtanulandó ismeretek helyett a közvetlen tapasztalatszerzésre irányuló fejlesztő tevékenységeket kívánták alkalmazni. Az érzékszervi tanulásra koncentráltak, melynek során az emlékezetet, a figyelmet és a képzelőerőt meghatározó szerepet kapnak, hogy ezzel is erősítsék a későbbi fogalmi gondolkodás kialakulását. A kis- és nagy mozgások, ritmikai játékok, a logikai elemek és a sorozatok megfigyelése, a halk-hangos fogalmak megkülönböztetése mind megjelentek ezekben a játékos foglalkozásokban. Évekkel később kimutatható volt, hogy az ebben a programban résztvevő kisiskolások 7-8. osztályos korukban jól teljesítettek mindkét tantárgyban.

Deákné dr. Kecskés Mónika, az ELTE TÓK docense és *Hajós András*, az Osztrák-Magyar Európaiskola ének-zene és informatika tanára „Ének-zene módszertani adatbank-születőben” előadásukban a tavalyi konferencián sokak által megfogalmazott igénynek, egy módszertani honlap megalkotásának kezdeti lépéseiről számoltak be. A kisgyermeknevelőktől egészen a közép-fokon tanítóig használható honlap tervezésében a két előadón kívül az ELTE TÓK két informatika-műveltségterület hallgatója, *Várkonyi Dániel* és *Tokai Kristóf* is részt vettek. Az állandóan változó törvényi háttérhez rugalmasan formálható weboldal hitelessége kulcsfontosságú, hiszen a különböző internetes oldalak a nem mindig megbízható információk áramlásának is lehetőséget kínálnak. Ezért elengedhetetlen a megfelelő szakmai moderálás, mely garantálja a weboldal hitelességét. A nagyszabású projekt tervezésekor figyelembe vették a képzési- és korosztályos struktúrákat, valamint a hatályos kerettantervi beosztást: dalgyűjtemény, népi gyermekjátékok, népdalok, hangszeres zene, gyermekhangszerek, komolyzene-zenehallgatási anyag, tantárgyközi kapcsolatok, ajánlott weboldalak szerepelnek az almenü pontokban. Elérhetővé válik az internetes adatbázisokban és katalógusokban fellelhető magyar, német és angol nyelvű szakmódszertani bibliográfia is, melyben különböző témakörökhöz találhatunk segítséget: Kodály-módszer és közoktatás, hangképzés, improvizáció, többszólamúság, más népek dalai, magyar népzene, egyházzene, a világ zenéje, jazz és populáris zene, a számítógépes- és játékos zenetanítás, alternatív törekvések. A weboldal

fejlesztése hatalmas munka, melynek folyamatos bővítéséhez *Deákné Kecskés Mónika* és *Hajós András* szívesen várják az észrevételeket, ötleteket.

A konferencia utolsó előadását *Winkler Márta* tartotta, aki az első magyar alternatív iskola, a Kincskereső megalapítójaként hatalmas tudás és tapasztalat birtokában beszélt az ének-zene varázsos nevelőerejéről. „Ahol öröm – ott éneklés”, ezt az örömet *Winkler Márta* már gyermekként megtapasztalta, hiszen tág családi körében mindennapos esemény volt az éneklés. Ezt a boldog, énekléssel, játékkal teli gyermekkorát kívánta leképezni tanítói pályáján, miközben munkája során állandóan kereste az alkalmat az éneklésre. Ennek „eszköze” a népköltészet lett: a népdalok és népi játékok teremtették meg azt az anyanyelvet, mely derűt hozott a Kincskereső Iskola mindennapjaiba. *Winkler Márta* felvételekkel illusztrálta a Kincskereső Iskola ének-zenevel átítatott életét. Betekintést kaphatunk például arról a rendhagyó szokásról, ahogyan – immár 29. éve – tanév kezdéskor a tantestület saját előadásával ajándékozza meg a gyermekeket és családjaikat: kórusműveket, kánonokat, más népek dalait és ritmusjátékokat adnak elő a tanítók. A prezentációban rengeteg példát láthatott a közönség arra, milyen sokrétű pedagógiai eszközzé válhatnak a népdalok és népi játékok. A hétköznapi konfliktusait, problémáit könnyebben és játékosan lehet megoldani egy-egy odaillő dallal. Erős közösségformáló ereje is van a közös muzsikálásnak: regölés, népi szokások – szüret, András napja, betlehemezés, pünkösddőlés – ünneplése az iskola életének szerves részét képezik éppúgy, mint a táborok és az iskolán kívüli zenés programok. Érdemes minden leendő tanítónak sok népdallal, énekes játékkal feltöltenie, hiszen a zene megkönnyíti mind a tanítót, mind a tanítványok helyzetét a mindennapokban.

A konferencia fontos részét képezték az előre felkért hozzászólók beszámolóit. A többnyire fővárosban munkálkodó pedagógusok rövid ismertetői által a közönség betekintést adott a bölcsődék, óvodák, iskolák mindennapos énekes gyakorlatába, a felmerülő nehézségekbe és a megvalósítás különböző fázisaiba. „Élő népzene a bölcsődében” programról számolt be *Tárnok Erzsébet*, III. kerületi bölcsődevezető. Ennek az öt éve működő, a III. kerületi önkormányzat által támogatott különleges kezdeményezésnek köszönhetően hetente egy alkalommal képzett népzene-szereplők viszik el a három éves kor alatti gyermekeknek az élő népzene-t. A kezdeményezés *Csóri Julianna* kisgyermeknevelőt dicséri, aki komoly népzenei tudására és gyakorlatára alapozva külön is foglalkozik a gyermekekkel. *Mayerné Papp Biborka* a XVII. kerületi, Rákospalotán működő bölcsődék nevében ismertette zenei programjukat. A kisgyermeknevelők két hetente zenei képzésben részesülnek, melynek szakmai irányítója *Mélykútiné Dietrich Helga*. *Sapszon Borbála* az I. kerületi önkormányzat által támogatott, a Kodály Kórusiskola kezdeményezésére indult, kiscsoportos óvodásokkal megtapasztalt sikerekről és nehézségekről adott helyzetképet. Heti három alkalommal tartanak zenés foglalkozást, ebből egy a Kokas-módszer alapján zajlik. A zenei anyanyelv természetes használata, a zene jótékony logopédiai hatása és a közösségi élmények megélése pozitívan igazolták a többszólamú zenés foglalkozásokat. Viszont olyan nehézségek, mint például a túlzott követelmények az iskolaérettségre, vagy a zsúfolt napi-rend negatívan befolyásolják a mindennapos zenés foglalkozások hatékonyságát. *Blazsek Andrea*, a XII. kerületi Pannonia Sacra Katolikus Általános Iskola tanára a keresztény értékrend, a szakrális néphagyomány és a kiemelt zenei nevelés hármastartópilléréről beszélt. Az egyházi iskola életében természetes módon él a zene, hiszen minden nap közös zenés imával indítanak, ahol az iskola 400 diákja, 30 tanára és a szülők mind jelen vannak. A gyerekek saját maguk vezetik a zenés

áhitatokat, furulyával és más hangszerekkel kísérik az éneklésüket. Szintén együtt élik meg a zene közösségformáló erejét minden tanév végén, amikor a Zeneakadémián nagyszabású hangversenyt rendeznek. *Kiss Anna Eszter*, a VII. kerületi Budapesti-Fasori Református Kollégium Julianna Iskolájának tanítója beszámolójában szintén kiemelte az egyházi iskolák előnyös helyzetét. Minden hetet közös zenés áhitattal kezdenek, ahol *Pálúr János* orgonaművész közreműködésével csodás zenei élményben lehet részük. Az iskolában kiemelt szerepet kap a zsoltárok és népdalok éneklése, a gyerekek házi- és országos versenyeken vesznek részt, és természetesen a mindennapok tevékenységeiben is állandó segítőeszköz az éneklés. *Szentpétery Melitta*, a II. kerületi Áldás utcai iskola tanítója nem előre kidolgozott program szerint, hanem spontán módon, a mindennapokba természetesen beágyazódva valósítja meg az éneklést. Negyedik osztályosaival a napi beszélgető kört énekléssel indítják, majd a nap során is sokat énekelnek: a csoportos munka befejezésének egyik jelzője a halk dúdolás, más tantárgyak és tevékenységek közben is többször dalra fakadnak. A legnagyobb örömet az jelenti, amikor a gyerekek maguktól kezdik az éneklést, majd átveszik egymástól és úgy folytatják. Improvizáció ez, melyhez gazdag dalanyag szükséges, a többi már magától jön. *Szabó Gergely* tanító, Küngös polgármestere beszámolójában a térség két iskolai telephelyének zenei eseményeiről hallhattunk. Egyházi iskola lévén reggeli áhitattal indítanak, valamint heti rendszerességgel kórus, citerazenekar és néptáncsoport próbák vannak az iskolában. A heti egy-két énekórán túl a 4-5. osztályosok egyházi énekórát is kapnak. A húsvét előtti csendes napokra a térség kórusait hívják kórustalálkozóra, melyet a gyerekek is meghallgatnak. Megemlítette a nehézségeket is, az iskola tanárainak fáradtságát és túlterheltségét, melynek leküzdésében a közös éneklés egy pihentető színpont.

Földesné Kulcsár Andrea, a budaörsi Hermann Ottó Általános Iskola ének-zene tanára a tavalyi kezdeményezés hatására különféle ötletekkel próbálta megvalósítani elképzeléseit. A lakótelepen található iskola színes összetételű gyerekanyagával nem volt egyszerű a mindennapi éneklést becsempészni a hétköznapokba, de a kitartó ötletelés és a türelmes kivárás meghozza a várt eredményt. Az iskola alsó- és felsőtagozatosai egy-egy budaörsi óvodával közösen a Gergely-járást és a regőlést ünnepelték meg. Az éneklés a hétköznapokból való kiemelkedett lelkiállapotban emlékezetesebb, melyre a tanév során a decemberi időszak a legalkalmasabb. Az iskolában tanári kórus működik, valamint osztálykórus versennyel kívánnak lehetőséget adni az 5-6. osztályosoknak, akik idén a március 15-ei ünnepre készültek énekestáncos produkcióval. Emellett a népdaltalálkozók és a népdalversenyek is népszerűek, ahová olyan gyermekek is eljönnek meghallgatni társaikat, akik nehezebben vehetőek rá a komolyzene hallgatására. Az idén az Oscar díjat nyert *Mindenki! c.* film többszörösen megérintette az ifúságot: a budaörsi iskolában a Diák Önkormányzat a film záró kórusművét, Balázs Árpád: *Bodzavirág* művét adta elő. Ami komoly problémát vet fel, az a különböző minőségű zenék hallgatása. Tanári útmutatással, példaadással és a gyerekek által kedvelt zenék nem

azonnali elutasításával lassan, türelmesen elérhető, hogy a 14 évesek is nyitottak legyenek a komolyzene befogadására.

Ráplai Györgyi, az Érdi Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola ének-zene tanára írásbeli összefoglalóban küldte el az iskola zenei életéről szóló beszámolóját. Az iskola kiemelt szintű ének-zenei képzésében részesülő diákjai számára természetes a mindennapos éneklés, de igyekeznek azokat a tanulókat is bevonni a zenei élményekbe, akik kisebb óraszámokban kapnak énekórát. Az iskola közösségi éneklési alkalmak a folyósókoncertek, a hagyományteremtés ünnepeinek bővítése és házi versenyek szervezése. A Magyar Dal Napja ünnepségen értékes magyar könnyűzenei produkciókat adnak elő tanárok és diákok, a Tavaszbárá programjukon pedig dalcsoporttal köszöntik az évszakot. Az iskola immár 23. éve minden májusban Regionális és Országos Kórusfesztivált rendez, a Kodály-év tiszteletére pedig idén a Megyei Jogú Városok Általános Iskolásai részére május és június folyamán négyfordulós Országos Kodály Zoltán Műveltségi Vetélkedőt hirdettek.

Zámolyi Eszter, az ELTE TÓK egykori hallgatója csoportos improvizációs játékokkal kísérletezik osztályával. Erről a szokatlan kreatív zenei projektről és a benne rejlő, széles közönséget mozgatni képes élményről beszélt *Bánki Vera*, az ELTE TÓK Ének-zenei tanszékének docense. Zámolyi Eszter osztályát a Kórusok Éjszakáján lehetett hallani, ahol rendhagyó módon - kánonban mozogva, a dalok szövegeinek eredeti értelmét kutatva - mutatták be a csoportos improvizációban rejlő izgalmas lehetőségeket. Bánki Vera megemlítette Sárny László zeneszerző és Halas Dóra karnagy hasonló, a csoportos improvizációból merítő előadásait is. A gyerekek szívesen vesznek részt ilyen zenei játékokban, számukra természetes közeg az improvizáció nyújtotta szabadság.

A konferencia befejező részét, a kerekasztal beszélgetést *dr. Kismartony Katalin* vezette. Akik az estebe nyúló, gazdag program után részt vettek a beszélgetésben, megtapasztalhatták, hogy a mindennapos éneklés eddig eredményei mellett még sok feladat és munka adódik a zenei nevelésben. A „**Mindennapos éneklés**” konferencia sorozat természetesen folytatódik: 2018. szeptember 28-án kerül megrendezésre a III. konferencia, melyre szeretettel várják az érdeklődőket az ELTE TÓK Ének-zenei Tanszékének oktatói.

Szesztay Zsuzsa

- **FELHÍVÁS** -
ZENÉS VASÁRNAP DÉLELŐTTÖK BUDAPEST MÚZEUMAIBAN
2017. október 1. – 2018. június 30. között

Szeretettel várjuk kórusaink írásbeli jelentkezését.
 Vasárnap délelőtti hangversenyeket az alábbi múzeumokban tartunk:
 - **Magyar Nemzeti Galéria - Budapesti Történeti Múzeum**

További információ: **KÓTA** Titkársága 1537. Budapest, Pf.: 406. Telefon: +36-30 943-0933 E-mail: kota@kota.hu

A KÓTA elnöke türelemre int

A DOLGOK MA MÁSKÉPPEN MŰKÖDNEK

– Nagyon régóta vajúdik a mindennapos éneklés ügye. Iskolakezdés körüli időszakban erről szeretnénk beszélgetni Mindszenty Zsuzsánna Liszt-díjas karnaggyal, a KÓTA elnökével, a Mindennapos Éneklés Bizottság tagjával. Mi történt ez ügyben eddig?

– 2015. nyár végén, az Europa Cantat után indult el ez a program. Balog Zoltán miniszter akkor hívta össze a Mindennapos Éneklés Bizottságát. Az első nagy ijedelem után, amikor sokan azt gondolták, hogy ez azt jelenti, hogy minden áldott nap énekóra lesz az iskolában (tudjuk, hogy ez megoldhatatlan, mert a gyerekek nagyon le vannak terhelve, és se megfelelő infrastruktúra, se megfelelő mennyiségű énektanár nincs hozzá), hamarosan kiderült, nem erről van szó. Hanem inkább arról, hogy visszaadjuk az éneklés elveszettnek tűnő presztízsét. Azon gondolkodunk, hogyan pezdítsük fel az iskolákban az éneklőkedvet, hogyan adjunk olyan repertoárt az énektanárok kezébe, amelyet jól tudnak használni, meg is tudnak tanítani, és a gyerekek is örömmel éneklnek.

Tehát több szálon indult a dolog. Az egyik szál a tanárképzés. Ehhez kiindulópontunk Kodály volt, aki kiemelte, hogy a tanárképzés színvonala mennyire fontos, mert nem mindegy, hogy milyen az iskolában az énektanár. Ezért a Kodály Intézet és a Zeneakadémia bizottságba bevont szakemberei elkezdtek azon gondolkodni, hogy tudják posztgraduális képzéssel segíteni az ügyet. Ők foglalkoznak azzal, hogy a Kodály Intézetben legyen – lesz is, ez már eldöntött tény – tanári továbbképzés, rövidebb-hosszabb kurzusok, amelyeken többen részt tudnak venni, ami nyilván egyfajta feltöltődést tud adni.

– Másfél év, mintha kissé lassú lenne a tempójuk...

– Nagyon lassan fejlődnek a dolgok, de nem szabad türelmetlenné lenni, mert ha egyik percről a másikra csinál valamit az ember, akkor az nincs eléggé átgondolva, megalapozva. Sokan számon kérik a Mindennapos Éneklés Bizottságán, hogy konkrétan mi történik, de én azt mondom, hogy türelemmel kell lenni, mert ennek a programnak idő kell, hogy kiforrja magát.

– Min dolgozik még a bizottság?

– Sok irányban dolgozunk. Először is a tanári továbbképzés irányában. Másodsor, a KÓTA összeállított egy kis énekeskötetet „Mindennapi énekeink” címmel. Reméljük, hogy még a Kodály-évben megjelenik, már a Zeneműkiadónál van. Ebben népdalok, népi énekek, népdalkánonok, quodlibetek, osztinatóval énekelhető dalok vannak. Száz dalt tartalmaz, van közöttük közismert dal is, amellyel új repertoárt szeretnénk adni az éneklőknek. Reményeink szerint Kodály Zoltán születésnapjára valamennyi

énektanár hivatalosan kézhez kapja majd ezt az új kiadványt.

– Úgy tudom, a bizottság csak akkor dönthet az összes kérdésben, ha minden egyes tagja egyetért a többivel. Ez ugyan lassítja a dolgot, de logikus kíváncsi vagyok. Elég nagy a kihívás, hiszen a kórusélet különböző területeinek képviselői vesznek a bizottságban részt, például a KÓTA, a Kodály Intézet, a Zeneakadémia, az oktatási és kulturális tárca és a bizottság elnökeként Kodály Zoltánné Péczely Sarolta, ezért gondoltam, nem mindig mindenben azonos a véleményük.

– A nézetek, vélemények egyeztetése is valóban sok gondot okoz, nem gyorsítja a döntéshozatalt. Például abban is egyezségre kellett jutnunk, hogy mit tartalmazzon az általunk összeállított énekesfüzet. A bizottság lektorainak se mindenben volt a tartalomról azonos a véleménye: Sapszon Ferenc teljesen egyetértett az összeállítással, Szabó Dénes már ambivalens volt a dalokat illetően. Itt és Mihály rendkívül alapos munkával tekintette át a tervezetet, ezzel sokat segített a végső forma kialakításában.

Az is lassítja a döntéshozatalt sok kérdésben, hogy a bizottság tagjainak többsége – én is – napközben főállásban dolgozunk, így a bizottsági munkára kevesebb idő jut. Természetesen a bizottsági munkáért senki nem kap fizetést.

– Vagyis szerelemből csinálják.

– Igen. De mivel tisztában vagyunk azzal, hogy nagyon fontos, felelősségteljes, szerteágazó munkáról van szó, azon vagyunk, hogy megtegyünk minden tőlünk telhetőt annak érdekében, hogy ebből a lehetőségéből a legtöbbet és a legjobbat hozzuk ki.

– Van-e új fejlemény mostanában?

– Május 20-án megjelent és június 30-án zárult a Nemzeti Kulturális Alap pályázata, amely arról szól, hogy a kulturális kormányzat százmillió forintot mozgósított arra a célra, hogy az iskolákban fölpezsdítsék a kóruséletet. Ebből az összegből, háromezereztől egymillió forintig pályázhattak azok az iskolák, ahol már van kórus, és szeretnék, hogy jobban működjön. Pályázhattak azok az iskolák is, ahol még nincs kórus, de szeretnék egyet alapítani. A pályázat külön erénye, hogy nemcsak az országhatáron belüli, hanem a határon túli magyar iskolák is pályázhattak. Tudomásom szerint a KLIK (az emberi erőforrások miniszterének irányítása alatt működő Klebelsberg Intézményteremtő Központ) tájékoztatta a pályázati lehetőségről az iskolákat. A beküldési határidő lejártá után összegzésül elmondhatjuk, hogy nagyon nagy az érdeklődés, hiszen 289 pályázat érkezett be. Jelenleg folyik a feldolgozás, és még az iskolaév kezdete előtt megszületik a hivatalos döntés.

Kiemelendő, hogy a KÓTA a határon túli magyar iskolák informálásában fontos szerepet játszott, hiszen ez a pályázat nekik is szólt.

– Sokakban a mindennapi éneklés programja afféle placebo pótszernek tűnik. Nem az lenne az igazi megoldás, ha visszaállítanák a heti két énekórát?

– A mindennapos éneklés nem azt jelenti, hogy valamely konkrét időponttól, akár 2017. szeptember 1-jétől kényszerűen bevezetnek az iskolákban éneklési alkalmakat. Erőszakkal nem lehet, sőt nem is szabad előírni ilyesmit, mert az csak visszás érzéseket szül. Inkább

azt jelenti – másfél éve ezen dolgozunk –, hogyan lehet visszaadni az éneklőkedvet a gyerekeknek. Ilyen értelemben egészen más, mint a tantervi kötelezettségként előírható második énekóra lenne.

– **De lehet, hogy az énektanárok, a karnagyok jó része éppen ezt a második énekórát hiányolja, azért szeretnék visszaállíttatni, mert úgy tapasztalják, hogy az elvett második énekóra miatt csappant meg az éneklőkedv, a kórusba járási készség.**

– Igen, a heti két énekóra nagyon jó lenne. Ez ügyben elég régóta és elég sok fórumon próbáltunk és próbálunk lobbizni. Kodályné Péczely Sarolta, és az egész bizottság is teljesen egyetért ebben a kérdésben. Fölmenő rendszerben az általános iskola 6. osztályáig ez már meg is valósult. Kértük, hogy legyen tovább is, de ezt most rövid időn belül biztosan nem tudjuk elérni. Mindenki tudja, hogy az iskolás gyerekek heti óraszámja igen magas, nehezen lehetne még jobban leterhelni őket. Ezzel a tanárok és a szülők egy része is egyetért. A rendszerváltás környékén kellett volna észnél lenni, és erős lobbival megvédeni a heti két énekórát. Sajnos, ami egyszer elveszett, azt nagyon nehéz vissza-csinálni...

– **Talán rosszul súlypontozták, hogy mi igazán fontos, és mi nem. Hiszen az ének, az énekóra, a karének a személyiségfejlődés minden területére nemcsak kedvezően hat, hanem az ember egész szellemiségét ez alapozza meg. Még a készségtárgyak – az ének, a rajz és a testnevelés – közül is kiemelkedik fontosságát tekintve. A kilenc görög műzsa közt is van két főműzsa, az egyik éppenséggel a zene műzsája, Euterpé. Valamit tudhattak az ókori görögök, amit a mai ember vagy nem tud, vagy nem akar tudni. Ha lehet heti három testnevelésóra, éppen a legfontosabból, az alapozó énekből csak egy lehet?**

– Alapvető igazság, hogy minden tanárnak a saját tantárgya a legfontosabb. Amikor mi gyerekek voltunk, minden helyzetben énekelünk, az életünk teli volt államilag kijelölt, kötelező éneklési alkalmakkal. Az persze más kérdés, hogy miket énekelünk. Néha a színvonal nem a legmagasabb volt – gondolok itt a kisdobos-, az az úttörődalokra vagy egyéb mozgalmi énekekre –, de legalább énekelünk. És azért volt sok népdal, kórusművek is. De mostanában egyre kevésbé énekelnek a gyerekek, a fiatalok.

Megszűnt az államilag kötelező mozgalmi dalolás – ami azért pozitív dolog –, ezért az így kapott nagyon nagy szabadsággal keletkezett úrt természetes módon kialakuló énekléssel, éneklési alkalmakkal kellene megtölteni. Ezért kell az énektanárnak valahogy kitalálnia, felfedeznie természetes alkalmakat – például iskolai ünnep, zene világnapja, Kodály születésnapja, éneklőnap az iskolában –, amelyek az örömteli, természetes éneklést hozzák el. Ha ezekre alkalmakat teremt a tanár – erre nagyon sok módszertani segítséget adtunk eddig is, és még fogunk is adni, ebben a kis dalosfüzetünkben is vannak módszertani segítségek –, akkor a tanár máris tett valamit az ügyért. De ennek megvalósulása nem megy máról holnapra. Lehet, hogy tíz év, lehet, hogy tizenöt...

– **Csak hogy közben felnő a heti egy énekórával a korábbinál szellemileg, értelmileg, érzelmileg alacsonyabban integrált generáció. Már hallottam olyan énektanári vélekedést is, hogy a középiskola, a felsőoktatás szintjén is megjelent ez az alulképzettség, diákok, leendő énektanárok, karnagyok, akik nem hogy nem énekeltek például Kodály emblematis kórusműveit, amelyet a korábbi generációk betéve tudtak, hanem nem is hallottak róla, nem is ismerik.**

– Emiatt is szükség van a mindennapos éneklés programjára. Pszichológusok, agykutatók bizonyítják, hogy a közös éneklésnek minden szempontból nagy hatása van a személyiség fejlődésére. De ezt hiába mondjuk, ettől még nem változik semmi. A szülő legtöbbször úgy gondolkodik, hogy „igen, ezt tudom”, de karének helyett mégis inkább

különangolra vagy különmateria íratja be a gyereket. A szülők szemléletmódján is lenne mit alakítani.

– **Ennyi nehézség közepette bizakodó-e?**

– Olyan szempontból igen, hogy azt gondolom: valóban nem lehet kényszerűen, kényszerítéssel elintézni ezt az ügyet. Ha szakmailag megalapozottan a picike elemeket próbáljuk megerősíteni – a lobbizás közéjük tartozik –, akkor ennek előbb-utóbb haladnia kell. Ha már vannak jobb tanárok, van jó éneklőnivaló is, és van egy kis pénz is hozzá, akkor lesz motiváció, és születnek élmények is. És ha mindez így együtt működik, akkor minden nappal, minden évvel egy kis lépéssel előre haladunk. Nem szabad türelmetlennek lenni, az alapos, gondos munkának előbb-utóbb meglesz az eredménye.

– **A mindennapos éneklés programja mennyiben szolgál népoktatási célokat?**

– Elitképzést semmiképpen se szolgál, hiszen például a fent említett pályázattal még a legeladogottabb falvakban, határon innen, és túl is lehetséges kórust szervezni, olyan helyeken, ahol soha nem volt még kórus, mert nem volt pénz kottára, utazásra, ruhára és így tovább. A pályázati pénz elnyerése után már az énektanáron, a karvezetőn áll, hogy az a tizenöt vagy húsz falubéli gyerek milyen kórossá szerveződik. Lehet, hogy csak népdalokat fognak énekelni, vagy biciniumokat, esetleg nagyon egyszerű népdalfeldolgozásokat, de énekelnek, és közösen énekelnek.

– **A heti egy énekóra miatt egyre kevésbé képesek az iskolai kórusok bonyolultabb többszólamú műveket előadni. A Mindennapos Éneklés Programja mennyiben segíti a bonyolultabb, többszólamú művek előadását?**

– Mindig voltak olyan kórusok, amelyek többre, és amelyek kevesebbre képesek. Ahol ma van megfelelően képzett énektanár, aki elég lelkes is – mert ezen áll vagy bukik az egész –, ott ma is csodákra képes egy kórus.

– **Ezek többnyire olyan zenei általános iskolai kórusok, ahol egynél több énekóra van.**

– Nem feltétlenül. Nyomatékosan ismétlem: minden elsősorban a megfelelően képzett énektanáron múlik. Ezért kezdtük munkánkat épp az énektanárok továbbképzésének megszervezésével.

– **Visszaállítható-e a programmal az éneklésnek az a színvonala, amelyik a Kodály-időszakban volt?**

– Nem szeretem azt a szót, hogy vissza. Mert soha valami után siránkozunk, ami régen nagyon jól működött, nem vissza akarjuk csinálni a Kodály-korszakot, hanem előre nézünk. Fontos a hagyomány, de az is fontos, hogy figyelembe vegyük a XXI. század változásait. És ehhez keressük a megfelelő módszereket, azért, hogy megtaláljuk az utat a gyerekek szívéhez. Nem lehet ugyanazt elvárni, ami régen volt, a dolgok ma másképp működnek.

– **Köszönöm a beszélgetést.**

Kocsis Klára

MONTEVERDI 450 – MONTEVERDI 45

Ünnepi hangverseny a Ciszterci Szent Imre-templomban

A **Budapesti Monteverdi Kórus**, fennállásának 45. évfordulóját, a 450 évvel ezelőtt született mester – a kórus névadója – emlékének adózva, Monteverdi-hangverseny keretében ünnepelte **2017. május 7-én**, a budapesti Ciszterci Szent Imre-templom vasárnap délutáni hangversenysorozata keretében.

A „fennállás” mint – mondjuk úgy – jogi tény bizonyosan távol van attól, hogy esetünkben a lényegyet megragadja, hiszen egy (a szó anyagi értelmében) amatőr énekkar már hosszú-hosszú ideje egyenletesen professzionális teljesítménye, a zeneirodalom újabb és újabb magaslatait meghódító tevékenysége, széles közönsége csakis egy nagyon dinamikus, eleven létezés gyümölcse lehet. Mindezekről (professzionalitás, zenei magaslatok, ragaszkodó közönség) a mostani koncert bizonyossággal szolgált, hiszen – a végén kezdve – a hallgatóság megtöltötte a tágas templomteret, az együttes – a megszólaltatott monumentális egyházi kompozíciók tanúsága szerint – anyanyelvi szinten beszéli (éneкли) Monteverdi zenei nyelvét csakúgy, mint a (hálaadásként elhangzó) Kodály-műveket.

Előadásuk elevensége, mozgékonyága, súlyossága vagy könnyedsége, hajlékonysága, méltóságteljesége vagy derűje, drámaisága vagy bensősége pedig betöltötte a lelkeket, az előadókat és az ő közvetítésükkel a hallgatóságot egyaránt.

Kodály zenéjét anyanyelvi szinten megszólaltatni akár magától értetődő is lehetne (nem az: beszélt anyanyelvüket is sokan tört magyarsággal beszélnek), de egy négyszáz év előtti mantovai–velencei mester világát ilyen mértékben birtokolni, mint azt a budapesti Monteverdiék birtokolják, ráadásul Kodályt is és Monteverdit is, nagyon tág térbeli horizontot feltételez és nagyon nagy időívet fog át. Erre a téridőbeli tágasságra utalt rövid zárszavában *Párkai István*, amikor a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége - KÓTA -nevében oklevelet adott át a karnagnak. A professzor utalt rá, az együttes egy, még ennél is tágasabb repertoár birtokosa, amely egyfelől visszanyúl a századokkal Monteverdi kora elé, másfelől pedig a XXI. századba, egészen napjaink zenéjéig terjed, és nagyon sok mindent magába foglal mindabból, ami e szélső pontok között van. Találomra (nem egészen találomra) ragadjunk ki néhány példát ebből a repertoárból: Szőnyi Erzsébet Ima alkonyi harangszóra című (önmagában is komplex) a cappella darabját mint a legutóbbi évek termésének reprezentánsát, azután Mozart Requiemjét, amelyet 2016. október 23-án – a 60. évfordulón – adtak elő ugyanitt, Párkai István vezényletével, végül egy, a kórus által nemrégiben meghódított magaslatot, Dvořák Stabat Ma-

terét (2016 tavaszán, a Szervitáknál énekeltek).

Sorra véve a mostani koncerten elhangzott műveket, szerepeltek zsoldár-megzenésítések: a 97. (Cantate Domino), a 112. (Laudate pueri) és a 111. (Confitebor tibi Domine), tételek a g-moll miséből (Sanctus, Agnus), az Adoramus te Christe responsorium, a hét-szólamú Gloria, valamint a Vespréből jól ismert Ave maris stella himnusz. Közreműködött a **Barokk Kamarazenekar** és *Illényi-Szapannos Edit* (szoprán). Az előadás nagyszerű egyensúlyt teremtett egy modern hangképzéssel éneklő együttes és a historizáló stílus-ideál között: a szólamok plasztikus megformáltsága a Szent Imre-templom nagyon is zengő terében is jól érvényesült; az előadók a zene minden karaktergazdagságát meggyőzően tették hangzó valósággá. A befejező Kodály-

művek, egy másik élményvilágból, egy másfajta lélek megnyilatkozásaként és azzal az átélt-megszenvedett személyességgel szólaltak meg, ahogyan azt a darabok, a Szép könyörgés (ennek előadásában régi kórustagokkal kiegészülve), és az Esti dal megkívánják.

Pár nappal a hangverseny előtt nyilatkozott a karnagy, *Kollár Éva*, a Katolikus Rádióban. Innen tudható, hogy az együttes hamarosan salzburgi vendégszereplésre indul, *Czifra János*, a salzburgi dóm magyar karnagyának (egyszersmind a Szent Imre-templom hajdani karnagyának) meghívására. Kollár Éva pedig a rádióban és a koncerten is köszönetet mondott két, a pályáját meghatározó egykori tanárának, a koncerten szintén jelen lévő *Szőnyi Erzsébet*nek és *Párkai István*nak. A „pálya” legalább annyira jogászian-világiasan semmitmondó kifejezés Kollár Éva esetében, mint „fennállás” a kórusában. Igaz, kivételes és sikereiben-eredményekben gazdag pálya, hiszen a kórusnak alapító (tehát **45 év óta**) karnagyja (rádiós beszélgetőtársa meg is kérdezte, vajon még óvodás volt-e, mikor a kórust alapította); de sokkal több is annál: hivatás és küldetés beteljesítése, amelynek mibenlétét sem külső eredményességgel („siker”), sem az interpretációt elemző zenei műszavakkal nem lehet leírni-megragadni. Effajta kísérletek helyett, mondjuk mi is, Balassi Bálinttal:

Áldott Isten, hála légyen Néked örökké. Ámen.

Köteles György

A KÖZÖSSÉG HANGJA ÉS SZEMÉLYESSÉG KODÁLY KÓRUSMŰVEIBEN

Ellentmondásnak látszik, ha egy kórusmű, vagy akár csak egy többszólamú kamaraének-kompozíció, az egyéni líra körébe sorolható, a költő legszemélyesebb érzéseit-érzelmeit-gondolatait kifejező szöveget hordoz. Hogyan lehet kollektíven beszélni a legszemélyesebb dolgokról? Beszélni nem, de énekelni lehet! Ezt bizonyítják az európai zene több mint fél évezredének többszólamú vokális művei. De még akár egyszólamú énekek is, ha többen, sokan együtt éneklük. Ez a két megnyilvánulási forma ötvöződik például a vallásos közösségek énekeiben. A kettősség akkor sem tűnik el, ha a zsolnárt, mely a személyes hit, bűnbánat, könyörgés kifejezésére született meg, akár többszólamú zenei feldolgozást kap, s így eleve több ember éneklését kívánja meg. Ugyanezt találhatjuk meg a világi szövegű madrigálokban, de későbbi korok alkotásaiban is. A költő egyéni érzelmeit, szerelmi örömeit vagy bánatát foglalta versbe, de a zeneszerző egyszerre több éneklő hangjára bízta ennek „megjelenítését”. Azt persze nem állíthatjuk sem a költőkről, sem a zeneszerzőkről, hogy műhelyükben minden esetben valóban személyes élmények, pillanatnyi élethelyzetük, érzelmi állapotuk nyomán születik meg valamilyen lírai hitelességgel szóló szöveg vagy kap zenei megfogalmazást egy vers. Lehet, hogy az alkotó csak beleképze magát egy élethelyzetbe, érzelmi állapotba, s ez elég ahhoz, hogy esztétikai és pszichológiai hitelességgel kapjon művészi formát a mondanivaló. Epikus műveknél vagy drámáknál/operánál ez különösen érvényes alkotói helyzet, hiszen egészen ellentétes karaktereket, szándékokat és érzelmeket kell kellő bele- és átéléssel megjelenítenie a komponistának.

Kodály saját szavaiból tudjuk, hogy a mindössze 15 éves Weöres Sándor Öregek c. versének zenébe foglalására mi készítette: „A tartalma kapott meg, nem a formája, ritkán hallani ilyen őszinte érzést és – főleg fiatal embertől – az öregek iránti szánalmat.” Négy évvel a kecskeméti kórus-bemutató után, 1938-ban a költő egy Kodályhoz írt levelében megvilágította – Eöszé László szavával élve – az Öregek forrásvidékét: „Nekem soha nem volt igazi gyerekkorom [...] Gyerekkori emlékeim: fantasztikus bántalmak, állandó testi-lelki gyötrelmem, sok betegeskedés, sok olvasás és írás, a mulandóság folytonos érzése...” A versben emberi viszonylatok is megjelennek, de szinte csak azért, hogy az öregek feleslegesség-érzését ezzel is kiemelje: „Jó napot bácsi!” [...] „És néha, hogyha agg kezük játszik egy szőke gyermekfejen, de fáj tán, ha érzik, hogy e kézre, áldó kezükre senkinek sincsen szüksége többé...”

A természet is egyéni és mégis közös élményünk. A Hegyi éjszakák minden darabjában, de legközvetlenebbül a méltán legnépszerűbb első ilyen című

női kári tételben (1924) nyilvánvaló, hogy nem pusztán külső természetkép, s hogy ráillik, amit Beethoven mondott a Hatodik (Pastorál) szimfónia kapcsán: „Mehr Ausdruck der Empfindung als Malerei.” – „Inkább érzelmek kifejezése, mintsem festés.” – S ha a zene, a szöveg nélküli kórusmű mégis képet ihlet? Talán inkább a közös forrást, a mélyen átélt természet-élményt sejtethetjük a háttérben.

Némely darabokból persze hiányzik a vallomások személyesség, de ez a szűkebb műfaj-kör jellegéből következik. Így például a gyermekkarok jelentős része egészen más funkciójú alapanyagból, gyermekjáték-dalokból építkezik. E kis darabokban a közvetlenség másként nyilvánul meg. Abban a szellemben, amely a Bicinia Hungarica megalkotására készítette a zeneszerzőt: emlékezés a maga gyermekkorának Galántán töltött legszebb hét esztendejére, az ot-tani játszótársakra, s hogy magasabb szinten visszaadja az újabb generációk gyermekeinek, amit a régiektől tanult népzene kutatóként. Amint Bartókról írta gyermekkarai kapcsán: az tud igazán – a magát gyermeknek álcázó felnőtt mesterként gügyögése nélkül – szólni a gyermekekhez, aki érett felnőttként is megőrzött valamit a gyermeki lélekből, s aki embertársának tekinti a kicsiket, s mint egyenlő félhez szól hozzájuk.

Rátérve a felnőtteknek írott kompozíciókra számba kell vennünk, hogy Kodály a kórusok jelentős részéhez eleve közösségi – történelmi, közéleti témájú verset választott kiindulópontul, amelyben a költő a közösséghez szól, illetve a közösség nevében beszél. Magától értetődő, hogy nem csak a Psalmus Hungaricusban, de Kodály Zoltán számos a cappella kórusművében is megvan a közösség hangjának és a személyes kifejezésnek a kettőssége. Egyik-másik vers, illetve megzenésítés azonban keletkezésekor már-már politikai (helyesebben nemzet-stratégiai) mondanivaló hordozója volt. Zenei hangokba foglaltan mégis mindig ott érezzük a személyes hitelességet. Igen, mert a zeneszerző nem csak leír, kifejez, megjelenít a zenéjével, hanem a közösséghez akar szólni, tanítani akar. Átéli, átérzi a közösség, a nép, a nemzet sorsát és osztozik benne; a közösség bánata és öröme a sajátja is egyben.

Utolsó magyar nyelvű kórusműve Kodálynak a Kisfaludy Károly versére írott *Mohács* (1965). Egyik vezérgondolata „A múlt csak példa legyen...” A történelemhez való viszonyulásnak ez a módja ölt testet több műben, s ebben benne van a szándék, hogy a múltból vett példákkal a mához szóljon, és a jövőért pereljen – hol keserűen, hol egészen más szellemisséggel, mintegy folytatva a Kisfaludy-vers gondolatmenetét: „égve honért büszkén nézzen előre szemünk.” Ilyen mű – kétségekkel terhes sorai ellenére – az Ének Szent István királyhoz című, több változatban megkomponált motetta (1938), vagy a néhány évvel későbbi Petőfi-megzenésítés, A székelyekhez című vegyeskari darab. Költői mondanivalójának lényege: „mert végtére szabadokká kell lennünk”, de a szabadságot csodavárással nem lehet elérni, tenni is kell érte. Költő és zeneszerző éppen erre buzdít, s életük mutatja: a maga módján s lehetőségei szerint mindegyikük példát is mutatott tetteivel.

Kodály történelmi témájú műveinek jelentős részére jellemző az „érted haragszom” indulata. 1937-ben Ady szavaival és a népdal dallamával szóló a Fölszállott a páva c. férfikari darabban a társadalmi átalakulás szükségességéről. Történelmi ismeretein és a népdalgyűjtő utak során szerzett társadalmi tapasztalatain alapuló, újat akaró gon-

dolait ismerhette föl a kortárs költő versében. Nem kevésbé kettős értelmű a Petőfi hazafiúi bánatát személyes átéléssel zenébe foglaló Rabhazának fia című férfikar (1944). Költő és zeneszerző magában hordja, és sajátjaként fejezi ki a nemzeti közösség gondját-baját, a szabadság, az önrendelkezés hiánya miatti keserűségét.

A vallomásos személyesség kivételesen magas hőfokon jelenik meg a Gazdag Erzsi „álruhás” és archaizáló versére (1938) írott vegyeskari műben, a Balassi Bálint elfelejtett éneke című alkotásban, 1942-ben. Hány meg hány embert feszített a gond a háborúba s a náciizmus szorításába sodródó országban:

*Csak ne volnék véred, / Könnyen felednélek
Elmennék én messzire, / De jaj hová fussak,
Hogy soha ne jussak / Vissza hazám földjére?*

Kodály számára a „menni vagy maradni” dilemmája valóságos kérdésként-lehetőségeként vetődött fel ezekben az években. De maradt, mert – amint maga mondta – egy oka lett volna elmenni, de számos oka volt a maradásra, hiszen egész életprogramja ide kötötte. Ugyan-ezt a gondolatot erősíti meg a Szózat-idézet a Zrínyi szózatában: „A

nagy világon e kívül nincsen számodra hely”.

A nemzeti közösséghez rögzítő köteleket azonban a közös vér helyett valami más jelentette Kodály Zoltán számára. Maga mutatott rá a Visszatekintés előszavában, hogy minden gondolata, cselekedete háttérében és mélyén ott van „egy reménytelen, viszonzatlan, viszonzozhatatlan szerelem. A néphez, melynek ezeréves látható története, és talán még jobban nyelvében, dalában élő többezeréves láthatatlan élete ellenállhatatlanul vonz magához, vérségi kötelék nélkül is. – Igen sokrétű érzés ez: egyrészt gyermeki, nagy ősök példáján lelkesedő, másrészt anyai, féltő, óvó, nevelő.”

Igy, ezen a gondolati és érzelmi alapon nyilvánul meg egyszerre a közösség hangja és a személyes vallomás Kodály műveiben.

Dettés Mihály PhD

„SZÁLFA DÖLT KI KÖZÜLÜNK...” Emlékhangverseny Kodály Zoltán halálának 50. évfordulóján

A Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Zene-művészeti Intézete és a Magyar Kodály Társaság Pécsi Csoportja – tisztelegve Kodály Zoltán művészetéért – 2017. április 4-én ünnepi hangversenyt rendezett a Liszt Ferenc Hangversenyteremben.

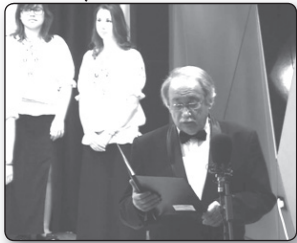
Megemlékező beszéde elején Fodor Andrásztól idézett **Kertész Attila** a Művészeti Kar tanára, a Magyar Kodály Társaság elnökségi tagja:

„Lebiccenő ezüst feje még fénylik ránk az alkonyatban. Szikár a teste, mint a pajzs, melyről a bók, a gáncs lepattan. Gúzsba kötött szavunk mögött dalunkat védi: zengjen, éljen!”

Majd szomorú személyes emlékeit idézte:

1967 márciusában – mint annyiszor előtte – Pécsre vártuk Kodályt. Az ének-zene tagozatos iskolák Országos Kórus-találkozója ígerte részvételét. Emlékszem, látogatásának híre helyett döbbenetes halálhíre érkezett meg, s terjedt el futótűzként a városban. Másnap a Dunántúli Naplóban **Nádor Tamás** így emlékezett meg: „Alig néhány hete még itt járt a mecsekaljai városban, melyet annyira szeretett, s mely 1945-ben néhány hónapra otthont nyújtott a magyar zene nagy mesterének. Azóta Pécs nemcsak a kodályi zeneoktatás valóra váltásában járt elől, hanem a Mester műveinek nagy szeretettel és gondos betanítással való megszólaltatásában is.” Kodály ma is szól hozzánk – folytatta Kertész Attila – megidézhethetjük újra, meg újra. A szeretet és a hála hatja át megemlékezésünket az 50 éves évforduló alkalmából.

A szeretet, mert Kodály a miénk, a hála, mert a

gondviseléstől kaptuk aján-dékba a magyarságunkat próbára tevő nehéz évtizedekben. A magyar lélekből fakadó kodályi hang egyetemessé vált. Bárhol megszólal, nem csak gyönyörködtet, épít, felemel, üzenetet, korszerű üzenetet közvetít. Az emberben gondolkodik, a test, a lélek, a szellem egységében. Hisz az embert formáló igényes, minőségi kultúrában, melynek közvetítését az itt fellépő szereplők is vállalták. Ma is hiányzik jelenléte, teremtő aktivitása, népből, nemzetben való gondolkodása, jövőt építő bölcsessége. Az előadó egy kodályi idézettel zárta megemlékező gondolatait: „Hisszük, hogy az emberiség boldogabb, ha megtanul a zenével méltóképpen élni. S aki csak tesz valamit ez irányban, már nem élt hiába.”

Jelképesnek tekintettük a koncert első műsorszámát (Magyar népdalok énekhangra zongorakísérettel), mely a nagy „ikerpár”, Bartók és Kodály barátságát is jelképezte. A Kodály által gyűjtött és kiválasztott, zongorakísérettel ellátott tíz dalt az egyetem magánének szakos

hallgatói – *Bakos Enikő, Cseri Evelin, Meggyes Csaba, Szabó Réka* és *Szomor Lilla* – adták elő *Körtési András* zongoraművész kíséretével. Ezután a város híres leánykara, a **Bartók Béla Leánykar** lépett színpadra *Rózsa Bernadett* karnagy irányításával. Az Egyetem, begyetem-et, majd az Intermezzo Pécs számára készült énekkari – zongorakíséretes változatát (szövegét a kiváló pécsi nyelvészprofesszor, *dr. Vargha Károly* írta) szólaltatták meg felszabadult, energikus előadásban.

A két kórusmű után az Op. szám nélkül jegyzett Négy dal sorozatból kettő szólalt meg Amer Lemja opera szakos hallgató átélt előadásában. *Tóth Aladár* írja: Nagy irodalmi megújulásunk kerek 100 esztendővel előzte meg a magyar műzene mai újjászületését. Ennek a nagy értékű régi magyar költészetnek sokáig nem volt méltó társa a zeneművészetben. Ez teljesedik ki Kodály dalköltészetében az 1907-et követő 20 évben. Az első dal, a *Nausikaa* jelzi a szerző erős vonzódását Homérosz költészetére iránt, mert tervezte az *Odüsszeusz* c. opera megkomponálását is, mely végül nem született meg. A vers költője a Mester egy kolléganője volt, akit nem nevezett meg. A másik dal költőjét ellenben ismerjük Arany János személyében, akire 200. születésnapja alkalmából emlékeztek: „Haja, haja”

A következőkben az **Egyetemi Női Kar** énekelt *Kertész Attila* Liszt díjas karnagy vezetésével. Kodály gazdag egyházzenei, vokális repertoárjából A 150. genfi zsoltár és az Isten-anyáról írt remekmű, az Ave

Maria szólalt meg plasztikus, lírai hangon. A Női Kar három művel folytatta a szerzői estet. A világhírű olasz karmester *Toscanini* egyik lányának esküvőjére 1931-ben Kodályt kérték föl tanúnak. A Mester részéről a nászajándék egy 14. századi olasz versre írott madrigál volt *Chi d' amor sente* címmel, melyet három jeles magyar operaénekes szólaltatott meg az esküvői ebéd után. Saját házassági évfordulójukra egy következő olasz madrigállal (*Chi vuol veder*) kedveskedett *Emma* asszonynak. A két olasz madrigál elhangzása után az egyik legnépszerűbb Kodály művet adta elő a Női Kar. A Pünkösdlőről *Szokolay Sándor* a következőket írta: A „mélység” és a „magasság” éles szembeállítás már több, mint „zenei eljárás”, emberi és dramaturgiai állásfoglalás is. A Pünkösdlőben a pokol kapujának letapodása és a mennyország ajtajának kinyitása kiemelendő kontraszt, mely után az „egék fényessége” leírhatatlan, sugárzó tetőpont, gyermekkorom egyik legnagyobb ámulata.

Kodály nem túl gazdag zongora repertoárjából az Op.11-es Hét zongoradarabból a negyedik (Sírfelirat) és a hatodik (Székely nóta) került az est műsorára. (Érdekesség, hogy a darabok kéziratos változatát a *Kassák Lajos* által szerkesztett „Ma” c. irodalmi folyóirat hozta le 1919 tavaszán.) A műveket autentikus előadásban hallhattuk *Körtési András* zongoraművésztől, aki az est zongoristájaként és kamarapartnerként is kiemelkedő teljesítményt nyújtott.

Kodály 1912 és 1916 között komponálta az Op.6. Megkésített melódiák hét dalát. Az egyik *Kölcsey* Fe-

renc versére írt *Elfojtódás*. A költő talán legkeserűbb, letragikusabb hangú verse ez. Ezt a keserű hangulatot erősíti föl Kodály a kromatika túlhangsúlyozásával. Ritka zenei eszköz ez az ő kezében - éppen ezért nagy a jelentősége! -, sokszor a hangnem-nélküliség érzetét kelti. A másik bemutatott dal (a *Tavaszi*) a ciklus közepén van a maga könnyed lírájával, szenvedélyével, *Berzsenyi Dániel* boldogságot sugárzó verseinek egyike megzenésítéseként. Előadójuk *Balázs Júlia* jól értelmezte a dalok mondanivalóját, muzikális, átélt megfogalmazásban hallottuk tőle.

Nem véletlenül talált rá a Szerző a II. világháború kitérőse előtt pár hónappal *Szkhárosi Horvát András* énekére, hogy megzenésítse azt. A versben megfogalmazott aggodalom, félelem, keserűség aktualitása, de egyben a remény felcsillantása nagy erővel hatott Kodályra. 1939 augusztusában készült el a mű férfikari változata a *Nagykőrösi Tanítóképző* 100 éves jubileumára. A „Semmit ne bánkódjál” női kari változatát ezen az estén a *Bartók Leánykar* és a *PTE Női Kara* drámai erejű tolmácsolásában hallottuk *Kertész Attila* vezényletével. Ezt követte a *Vejnemőjnen* muzsikál (a *Kalevala* 44. énekének megzenésítése) virtuóz előadása a *Bartók Leánykar* fiatal karnagyának, *Rózsa Bernadett*nek nagyszerű irányításával.

A nagy hagyományokra visszatekintő, de az egy éve újjáalakult Egyetemi Kórus Kodály Nagyszalontai köszöntőjével nyitotta műsorát. Az 1916-ban, a *Kisfaludy Társaság* kérésére megzenésített *Köszöntő* *Dr. Lakner Tamás* Liszt díjas karnagy irányításával és ritkán hallható bravúros előadásban szólalt meg, tisztelegve az évforduló előtt. A 121. genfi zsoltár már egy másik jubileumot, a *Reformáció* 500. évfordulóját köszöntötte és hangulatában is váltotta az előző művet. A lelki mélységek hű zenei tolmácsolása *dr. Hoppál Péter* karnagy, egyetemi adjunktus vezényletének érdeme. Az Egyetemi Kórus további nagy formátumú műsorát *dr. Lakner Tamás* állította össze Kodály jelentős vegyeskari műveinek csokorba foglalásával. A kórusművek felhangzása előtt *Sólyom Katalin* Jászai- díjas színművész elszavalta a verseket. Drámai, hiteles előadása megerősített a művek (Akik mindig elkésnek, Fölszállott a páva,

Öregek) hatását. Szokolay Pünkösdlővel kapcsolatos gondolatait folytatva írja, hogy a kontrasztokat Ady költészete is ihlette: *az Akik mindig elkésnek és a Fölszállott a páva versek és a kodályi zene is hasonló ellentét-párokra épül. Kodályban a népét ostorozó Ady ikerpárját láttam* – írta Szokolay. Az Öregek c. nagy formátumú kórusművet Kodály az akkor még ifjú Weöres Sándor versére írta. Weöres később visszaemlékezett, hogy nagyon meglepődött, amikor 15 évesként levelet kapott a híres zeneszerzőtől, melyben engedélyt kérte verse megzenésítésére. A vers 1928-ban jelent meg a Pesti Hírlapban a költő diáksapkás fényképével. Kérdezték tőle: hogy írhat egy 14-15 éves fiatalember az öregek gondjainak ilyen mély átérzésével? Weöres Sándor válasza: „*Úgy látszik, az életkorok valamilyen módon találkoznak egymással. A gyerekek vagy a kamasznak a rádöbbenése az öregkorra, azt hiszem nem ritkaság. Az Öregek versben ez történik. A kamasz fiú kissé még*

borzongva és idegenül rácsodálkozik az öregségre, ami majd órá is vár, ha időközben meg nem hal.” Az Egyetemi Kórus előadásában hallhatuk, hogy a zene és a releváns előadás hogy felerősíti, elmélyíti a költő gondolatait.

Az egyetem 650 éves jubileumára és egy kínai utazásra készülő, átalakult kórus Lakner Tamás kezei alatt érett, plasztikus hangzásával, a dinamikai színek, kontrasztok zeneileg kifogástalan megéneklésével és a művekben megfogalmazott drámaiság átél előadásmódjával szerzett maradandó élményt közönségének. A kórus műsorát - mintegy oldásként - a Túrót eszik a cigány népdalfeldolgozás stílusos megfogalmazása zárta Hoppál Péter vezényletével.

A Kertész Attila által összeállított műsor a három kórus együttes fellépésével megszólaltatott híres kánon, A Magyarokhoz (Berzsenyi Dániel versére) emelkedett hangulatot árasztó előadásával fejeződött be. Az összkart dr. Lakner Tamás Liszt díjas karnagy vezénylete.

„*Nem sokaság, hanem lélek, s szabad nép tesz csuda dolgokat.*”

Márky Gabriella

Egy kis technika... 128.

Kisgyermek nem tudnak mit kezdeni énektechnikai instrukciókkal. Nem használhatjuk a hangképzéssel kapcsolatos szakkifejezéseket sem. De egy jól kitalált és jól vezetett játékkal elérhetjük azt, amit felnőtt magánénekes növendék a tanár egzakt útmutatása során megvalósít. Például a légzésszabályozás terén, az alábbi játékkal, mely egyben (Kövesligeti Veronika ötlete nyomán) hangzó gyakorlás is. Ahogyan a Z hangzót gyakorolandó a körülöttünk ide-oda repkedő legyet annak hangjával (**zzzzzzzzzzzzzz**) idézzük meg, az S hangzóval hasonlóképpen járhatunk el: szintén hosszan tartva (**sssssss**) a lombok susogását utánozzuk. Nagyobb gyerekeknél akár mozgás nélkül, de kisebbeknél mindenképpen jobb mozgással együtt, tehát felállva, két magasra tartott karral hajladozva.

Hogyan lesz ebből légző gyakorlat?

Úgy, hogy megkérjük a kicsiket, hogy azalatt változzanak át lombos fává, amíg levegőt vesznek, vagyis a lazán a test mellett tartott kar a belégzés alatt emelkedik a magasba, s mikor felért, már lombkoronaként, elkezd hajladozni, s ennek a hangját halljuk (**sssssss**). Ha erős a szél, akkor nagyobb lendületet vehet az S hangzó indítása (**SSssss**). A folyamat vége felé már indulnak a karok lefelé, s a karok megérkezésével a lombosusogás abbamarad. A tanár szemben a csoporttal szintén csinálja a mozdulatokat, s szuggesztív jelenlétével eléri, hogy pontosan kövessék a mozdulatait. Ha tehát fokozatosan, alkalomról alkalomra lassítja a felfelé tartó mozdulatot, (egy bizonyos lassúságot elérve aztán már mindig úgy) rászoktatja őket a lassú belégzésre. Hasonlóképpen a kilégzés lassítására szolgál a karok lassú leengedése, amikor visszaváltozunk lombos fából emberré. Mindezt közvetlen technikai instrukció nélkül értük el. Még csak az se hangozzon el, hogy „lám, most lassabban lélegeztünk”. Ebben a korban megelégszünk azzal, hogy ez a gyakorlat többé kevésbé hatással lesz a gyermekek éneklés közbeni légzésére is.

A gyakorlat legfeljebb háromszor ismétlődjön meg egy alkalommal, mert nem mindenki egyformán ügyes, és akinek nem jól sikerül, annak nagyon fárasztó lehet.

Utána közvetlenül érdemes pl. a Süss fel nap-ot énekelteni (a tanár ismét csak instrukció nélkül, saját tökéletes ajakkerekítésével formálja az süss szó Ű hangzóját!).

Kicsit nagyobbaknál óra közben, egy S hangzóval kezdődő szónál fel lehet idézni a játékot, (az erős széllel induló változatot) hogy a dal éneklésénél is ugyanilyen S hangzót indítsanak. (Pl. Sárga csikó...)

Összeállította: *Dr. Bruckner Adrienne*

Egyes példányok (ára: 300,-Ft) beszerezhetők:

Nagykanizsán: Katona Noémi előadónál a Hevesi Művelődési Központban (Széchenyi tér 5-9.)

Pécsen - Pécsi Nevelők Háza Egyesület székházában (Pécs, Szent István tér 17.)

Tatabányán Saltzer Géza karnagnál és a Szerkesztőségben